

TARTU ÜLIKOOL
HUMANITAARTEADUSTE JA KUNSTIDE VALDKOND
EESTI JA ÜLDKEELETEADUSE INSTITUUT
EESTI KEELE OSAKOND

Anna Edela

19. SAJANDI EESNIMEMUUTUSED
KODAVERE JA LÜGANUSE KIHELKONNA NÄITEL

Bakalaureusetöö

Juhendaja Mariko Faster

Tartu 2019

SISUKORD

SISSEJUHATUS	4
1. NIMETEADUSLIK TAUST	7
1.1. Nimeteadus ehk onomastika	7
1.2. Sotsioonomastika	8
1.3. Isikunimi identifitseerija ja identiteedi osana	9
1.4. Nimeandmine	11
1.5. Nime muutumine	13
2. 19. SAJANDI EESNIMED	16
2.1. Euroopa nimemood	16
2.2. Soome nimemood	17
2.3. Eesti nimemood	18
3. UURIMISMATERJAL JA MEETOD	22
3.1. Materjal	22
3.2. Meetod	23
4. KODAVERE EESNIMED 19. SAJANDIL	26
4.1. Kodavere üldised andmed	26
4.2. Poiste eelismimed Kodaveres	29
4.3. Tüdrukute eelismimed Kodaveres	32
5. LÜGANUSE EESNIMED 19. SAJANDIL	36
5.1. Lüganuse üldised andmed	36
5.2. Poiste eelismimed Lüganusel	40
5.3. Tüdrukute eelismimed Lüganusel	42
6. KODAVERE JA LÜGANUSE EESNIMEDE VÕRDLUS	46
6.1. Sündinute arv	46

6.2. Eri nimede arv	46
6.3. Kahe ja enama nime andmine	47
6.4. Vaderite ja vanemate järgi nimetamine	47
6.5. Poiste eelisinimed.....	48
6.6. Tüdrukute eelisinimed.....	50
7. JÄRELDUSED	53
KOKKUVÕTE.....	57
KIRJANDUS	60
CHANGES IN GIVEN NAMES IN THE 19TH CENTURY ON THE BASIS OF LÜGANUSE AND KODAVERE PARISH. SUMMARY.....	62

SISSEJUHATUS

Bakalaureusetöös uurin 19. sajandi eesnimedes ja nimepanekutraditsioonides toimunud muutusi Kodavere ja Lüganuse kihelkonna näitel.

Et nüüdisaja ning 20. sajandi eesnimesid on Tallinna ülikoolis üsna rohkelt uuritud, siis uut nimeteaduslikku informatsiooni on võimalik saada just 19. sajandi eesnimesid ja sajandi vältel nendega toimunud muutusi uurides. 19. sajandi esimesest poolest (1835. aastast) hakkasid kirikuõpetajad sünde registreerima süstemaatiliselt spetsiaalsetesse sünnimeetrikaraamatutesse – seepärast on 19. sajandi materjali suhteliselt lihtsam koguda kui varasemate sajandite oma.

19. sajandi eesnimede moodi ja muutusi on küll uuritud, kuid rohkem kogu Eesti ülevaatenähtena (Hussar 2009; Pärsik, Pae 2011; Pärsik 2014) ja nimetavade ning nimemuutuste poolest erinevaid kihelkondi kõrvutades (Hussar 2011). Siinses uurimuses soovin näidata eri piirkondade sarnasemat nimekasutust.

Uuritavateks kihelkondadeks valisin Kodavere ja Lüganuse, mis asuvad üksteisele suhteliselt lähedal – Lüganuse Eestimaa kubermangus Virumaal, Läänemere ääres; Kodavere Liivimaa kubermangus Tartumaal, Peipsi järve ääres. Kihelkonnad on omavahel võrreldavad, sest on sündide arvu poolest ligikaudu võrdsed. Need kihelkonnad valisin välja sellepärast, et mu vanavanemad on sealt pärit. Kodavere kihelkonna eesnimedega pole varem tegeldud, küll on seda tehtud Lüganuse kihelkonna puhul (Hussar 2009).

Uurimuse teoreetiline taust on sotsioonomastiline. Tuginen teoorias peamiselt Terhi Ainialale (2008; 2016), kes on ka koos kolleegidega (2012) uurinud isiku- ja kohanimesid sotsioonomastilisest vaatepunktist, st nimede püsimist, muutumist, vahetumist ja kadumist. Andmete valimisel ja tulemuste analüüsimisel olen võtnud eeskujuks Annika Hussari (2009; 2011; 2014) uurimused.

Töö eesmärgiks on anda ülevaade Lüganuse ja Kodavere kihelkonna eesnimedest ja nimemoe muutumisest 19. sajandi kolme erineva kümnendi põhjal ning võrrelda kihelkondi omavahel.

Töö tulemusena soovin leida vastused järgmistele üldisemaid muutusi käsitlevatele küsimustele:

Kuivõrd on muutunud eri nimede hulk 19. sajandi vältel? Mil määral on muutunud kahe või enama nime andmine 19. sajandi jooksul? Kas ja kuivõrd on mõjutanud 19. sajandi jooksul eesnimevalikut laste vaderite (ristivanemate) ja vanemate eesnimed? Milliseid sarnasusi ja erinevusi on märgata kahe kihelkonna eesnimepanekus 19. sajandi vältel? Kuidas erinevad poiste ja tüdrukute eesnimemuutused 19. sajandil?

Nimede sisulise poole osas soovin vastata järgmistele uurimisküsimustele:

Milliseid eesnimesid pandi Lüganusel ja Kodaveres 1830. aastatel, milliseid 1860. aastatel ning 1880. aastatel? Millised on nende kihelkondade tippnimed erinevatel aastatel?

Hüpoteesidena esitan järgmised väited:

1. Eesnimepanekus on 19. sajandi jooksul toimunud muutusi nii eelisnimede seas kui ka mitmiknimede andmise sageduses.
2. Kodavere ja Lüganuse kihelkonna 19. sajandi eesnimemoes on sarnasusi eelisnimedes, mitmiknimede hulgas ning vanemate ja vaderite järgi nimetamises.
3. Vaderite eesnimede järgi eelistati 1835. ja 1840. aastal nimesid anda ligi pooltele lastele, kuid 1885. ja 1890. aastal oli see vähenenud 10%-ni kõigist nime saanutest.
4. Vanemate eesnimede järgi anti lastele nimesid harva.

Hüpoteesid põhinevad Hussari artiklitel (2009; 2011; 2014), milles autor on leidnud, et 1835. aasta eelisnimed vahetusid muutustele altimates kihelkondades 1890. aastaks välja; mitmiknimede esinamus tõusis samadel aastatel Palamusel 1–2% juurest 25%-ni poiste puhul ja 49%-ni tüdrukute puhul; Virumaa ja Tartumaa olid nimemuutustele altimad; keskmiselt pandi vaderite järgi eesnimesid 1840. aastal 50%-le lastest, kuid 1890. aastal alla 50%-le lastest; vanemate eesnimesid anti Lüganusel ja Palamusel alla viiele poisile ja alla viiele tüdrukule nii 1840. kui ka 1890. aastal.

Bakalaureusetöö koosneb seitsmest peatükist. Esimeses peatükis kirjeldan nimeteaduslikku tausta. Täpsemalt käsitlen onomastikat kui teadusharu,

sotsioonomastikat, isikunime identifitseerija ja identiteedi osana, nimeandmist ja nimede muutumist. Teises peatükis annan ülevaate 19. sajandi eesnimemoest nii Euroopas, Soomes kui ka Eestis. Kolmandas peatükis tutvustan uurimismaterjali ja -meetodit. Neljandas peatükis toon välja uurimistulemused Kodavere kihelkonna ning viiendas peatükis Lüganuse kihelkonna kohta. Neis peatükkides kirjeldan esmalt üldisemaid tulemusi ning seejärel käsitlen eelisnimesid. Kuuendas peatükis võrdlen kahe kihelkonna tulemusi ning seitsmendas peatükis esitan järeldused.

1. NIMETeaduslik TAUST

Selles peatükis käsitlen nimeteaduse erisust, põhisuundi ja uurimisviise, mis on laiemalt võetuna aluseks minu töö uurimuslikule osale. Sotsioononastika alapeatükk paneb uurimusele raami, sest lähtun otseselt selles valdkonnas kasutatavatest uurimissuundadest. Samuti annan ülevaate isikunimest identifitseerija, identiteedi osa, mitmeosalise üksuse ja tähendusega üksuse kohta, kuivõrd see toob esile isikunimede – minu uurimisvaldkonna – tähtsuse. Viimastes alapeatükkides kirjeldan nimeandmise aluseid, mitme nime andmise põhjusi ning nimemuutusi nimede laenamise ja leviku kontekstis, mis on kitsamaks teoreetiliseks baasiks sellele uurimusele.

1.1. Nimeteadus ehk onomastika

Nimisõnad jagatakse üld- ja pärisnimedeks selle alusel, mida nad tähistavad, nt *kass* ja *Artur*, *koer* ja *Pontu* (EKK 2007: 176). Ainiala (2008: 1) peab nende kõige olulisemaks eristajaks funktsiooni: pärisnimed viitavad ühele pärismaailma osale, kuid üldsõnad jagavad pärismaailma üksikuid osi klassidesse. Ainiala jt (2012: 27) alusel on inimesed andnud teistele inimestele ja kohtadele nimesid ilmselt sellest ajast saati, kui loomulik keel eksisteerima hakkas. Samuti on teada, et nimed on universaalsed: need on olemas igas maailma keeles (Ainiala jt 2012: 27).

Onomastika on keeleteaduse osa, mis keskendub pärisnimede uurimisele (Ainiala 2008: 2). Nimeteaduse põhilised uurimisobjektid on kohanimed ehk toponüümid, mis jagunevad omakorda loodusnimedeks (maastikunimed, veekogude nimed jt) ja kultuurnimedeks (asustusnimed, ehitiste nimed, põllunimed jt), ning isikunimed ehk antroponüümid (eesnimed, perekonnanimed, hüüdnimed) (Ainiala jt 2012: 23–24). Samuti uuritakse loomanimesid, kommertsnimesid ja nimesid kirjandusteostes (Ainiala jt 2012: 7).

Ainiala (2008: 3) toob välja, et põhiliselt tegeleb onomastika nimede etümoloogiaga ehk nimede päritolu uurimisega. Paljud etümoloogilised uurimused võtavad arvesse laia kultuurilist ja sotsiaalset konteksti, kus nimed on avaldunud. Etümoloogilise

uurimismeetodi abil selgub, kuidas nimesid ühest keelest või kultuurist teise laenatakse. (Ainiala 2008: 3)

1.2. Sotsioonomastika

Sotsioonomastika käsitleb nimesid sotsiolingvistiliselt – uuritakse nimesid ühiskonnas. Sotsioonomastiline uurimismeetod võtab arvesse sotsiaalset, kultuurilist ja situatsioonilist keskkonda, kus nimesid kasutatakse. (Ainiala 2016: 371) Meetodi põhialuseks on see, et nimed pole staatilised, püsivad ega stabiilsed, vaid pidevas muutumises (Ainiala 2016: 375). Eelkõige tegeletakse sotsioonomastikas nimede kasutuse ja varieerumisega (Ainiala 2016: 371).

Ainiala (2008: 3–4) järgi on isikunimede puhul sotsioonomastika uurimisteemadeks eesnimede andmise põhjused ja uuendused eesnimede andmises. Sotsioonomastiline uurimine hõlmab ka populaarsete nimede varieerumist, seega on uurimisobjektiks nimemood (Ainiala 2008: 4). Nimede populaarsuse uurimiseks kasutatakse statistilisi andmeid, aga nimeandmise motiivide uurimiseks ka küsimustikke ja intervjuusid. Ainiala (2016: 373) toob esile, et isikunimede puhul esineb situatsiooniline varieerumine: eri nimed ja nimevariandid on kasutusel erinevates situatsioonides. See avaldub eelkõige selles, et lisaks ametlikele nimedele tarvitatakse ka hüüdnimesid (Ainiala 2016: 373).

Järgnevalt toon välja põhimõisted, mida sotsioonomastikas isikunimesid uurides kasutatakse ning millest osa on ka minu töös vajalikud.

Eelisnime, populaarse nime või moenime (ingl *fashionable name*) all mõistetakse nime, mis on kindlal ajahetkel moes.

Tippnimi (ingl *top name*) on kõige populaarsem nimi.

Taaselustatud nimi (ingl *revived name*) on varem kasutusel olnud nimi, mis on taas populaarsust kogunud. (Ainiala jt 2012: 135)

Unikaalnime või *ainulaadset nime* (ingl *unique name*) kannab teatud ajalõigus vaid üks inimene (Pärsik, Pae 2011: 12).

Annika Hussar on 19. sajandi Eesti eesnimesisid kirjeldanud eri terminitega, mida ka oma töös kasutan. Järgnevalt annan nende tähendusest ülevaate.

Laennimi on eesti keele häälduse alusel mугanenud võõrnimi, näiteks *Ann* ja *Jaan*.

Laennime võõrapärane variant on laennime rahvusvaheliselt kasutusel olev variant, näiteks *Anna* ja *Johannes*.

Uus võõrapärane nimi on 19. sajandi kontekstis nimi, mida polnud varem eesti keelde mugandatud, näiteks *Rosalie* ja *Voldemar*. (Hussar 2009: 520)

Eestipärane nimi on eesti keelel või läänemeresoome kehtel põhinev nimi ja ka rahvusvaheline nimi, mida pandi jutukirjanduses eestlastele, näiteks *Õie*, *Aino* ja *Linda* (Hussar 2009: 520; Roos 1962: 419–420).

1.3. Isikunimi identifitseerija ja identiteedi osana

Ainiala jt (2012: 124) peavad isikunime peamiseks funktsiooniks identifitseerimist ehk eristamist teistest inimestest. Nad toovad välja, et tänu isikunimele saab inimesele viidata ilma kirjeldavate väljenditeta. Kuna nimel on ainult üks referent, siis on nimi seotud referendi kohta käivate erinevate ideede ja omadustega ning seepärast on nimed tihti ka emotsioonidega seotud. Näiteks väljendub see selles, et koos nimeandmisega luuakse lemmikloomale ka identiteet. (Ainiala 2008: 2)

Ainiala jt (2012: 20) järgi peetakse kõigis maailma kultuurides nime inimese identiteedi oluliseks osaks. Läänemaailmas käsitletakse isikunime harilikult kui tähenduseta silti, mille funktsiooniks on ainult kindlale inimesele viitamine. Ei usuta sellesse, et nimi võiks identiteeti määrata. Seega töötab nimi kui indiviidi identiteedi marker või sümbol. Ainiala jt (2012: 20) märgivad ka seda, et mõnes teises kultuuris arvatakse aga, et nimi ja individ on üks ja sama. Neis kultuurides saab lapsest inimene alles pärast nimepanekut. Samuti leidub kultuure, kus usutakse, et nimi mõjutab indiviidi iseloomu, ning selliseid, kus hoitakse inimese nime saladuses, sest usutakse nimemaagia olemasollu. (Ainiala jt 2012: 20)

Kui isikunime praktiline funktsioon väljendub identifitseerimises, siis sotsiokultuuriline funktsioon inimese sotsiaalses määratlemises (Ainiala jt 2012: 19). Ainiala jt (2012: 125) alusel on isikunimi indiviidi kultuurilise identiteedi iseloomulikuks tunnuseks. Sageli annab isikunimi ühiskonnale aimu, millise isikuga on tegemist, millisel positsioonil ta ühiskonnas asub, millised on nime andja religioossed ja poliitilised väärtused (Ainiala jt 2012: 19, 125).

Euroopas on harilikult kasutusel euroopalik nimesüsteem, mis hõlmab eesnime ja perekonnanime kasutamist. Eesnimi on inimese põhinimi, mis asetseb perekonnanimest eespool. (Ainiala jt 2012: 131) See on nimi, mis on inimesele ametlikult antud, enamikul juhtudest väga väiksele lapsele, ning eesmärgiks on lapse individualiseerimine, eristamine teistest ümbruskonna liikmetest (Leibring 2016 199–200). Ungari keeles paikneb perekonnanimi aga eesnimest eespool, kuigi teistes keeltes järgitakse ka ungari nimede puhul euroopaliku nimesüsteemi põhilist kasutusviisi (Ainiala jt 2012: 131). Lisaks toovad Ainiala jt (2012: 24) välja, et isikunimed saab lääne nimesüsteemi järgi kolmeks jagada: ametlikku nimesüsteemi kuuluvad eesnimed ja perekonnanimed ning mitteametlikku hüüdnimed.

Leibringi (2016: 200) järgi saab eesnimesid kategoriseerida morfoloogilisi aspekte arvesse võttes: kas on üksik nimi, liitnimi või teise nime tuletis koos liitega. Veel liigitatakse eesnimesid semantiliste ja etümoloogiliste aspektide järgi. Varasemal ajal sisaldasid nimed sageli tähenduslikke elemente. Sõna, mis tähendab *hunti*, on kasutatud mitmetes keeltes mehenimena (*Ulf*, *Wolf*, *Vlk*, *Vuk*), et viidata tugevusele. Ka relvi ja kuulsust märkivaid sõnu on kasutatud, nt germaani *helm* (kiiver), *gerr* (oda), slaavi *slava* (kuulujutt, kuulsus). (Leibring, 2016: 200) Lisaks sõjalisele sõnavarale on nimed sisaldanud ka rahu (germaani *fried*, slaavi *mir*) ja armastust tähistavaid sõnu (Leibring, 2016: 200), nt vene *Ljubov*.

Leibring (2016: 200) toob välja, et paljudes keeltes ja kultuurides on nimed seotud positiivsete, ülistavate või soovitud omadustega. Enamik Euroopa nimesüsteeme jagab nimed mehe- ja naisenimedeks. Sõnad, mis väljendavad tugevust, jõudu ja sõjakust, on olnud rohkem kasutusel mehenimedes, samas kui naisenimed sisaldavad sõnu, mis esindavad ilu ja rahulikkust. Vanades germaani nimedes sisaldasid ka naisenimed

sõjaelemente, näiteks skandinaavia nimes *Gunnhildr* tähendavad võitlust nii *gunnr* kui ka *hildr*. (Leibring 2016: 200) Leibringi (2016: 200) alusel on aegade jooksul mõnes kultuuris ka negatiivsusele viitavaid sõnu nimedena kasutatud. On arvatud, et sellised nimed on lastele kurjade vaimude eest kaitset pakkunud. Et mehenimed on Euroopa ühiskondades prototüüpsed olnud, siis on paljud naisenimed just mehenimedest tuletatud: näiteks ladina *Julia Juliusest*, germaani *Wilhelmina Wilhelmist*. (Leibring 2016: 200)

1.4. Nimeandmine

Kõigis kultuurides lisab nimeandmine lapse perekonda ja ühiskonda – teda arvestatakse ühiskonna täisväärtusliku liikmena (Ainiala jt 2012: 125; Leibring 2016: 200). Läänemaailmas on tavaline, et inimesele antakse üks või rohkem eesnime ning perekonnanimi. Nime andja on ema, isa või mõni teine isik. Nimi valitakse tavaliselt kindlale praktikale toetudes, mitte juhuslikult. Nimepaneku erinevused tulevad välja selles, mitu nime lapsele antakse, kas tegemist on unikaalnimedega või populaarsete nimedega, kas nimed on semantiliselt läbipaistvad keele väljendid või pole neil keeles kindlat tähendust. (Ainiala jt 2012: 126) Vande Bosch (1998: 253) on leidnud, et Euroopa riikide haritud elanikud eelistavad emakeelseid traditsioonilisi nimesid, samal ajal kui madalama haridustasemega inimesed annavad lastele pigem populaarseid nimesid.

Ainiala (2008: 4) rõhutab, et kuigi tänapäeval proovivad vanemad enamasti oma lapsele valida sellise nime, mis on eriline või haruldane, siis teevad nad otsuse sotsiaalsest instinktist lähtudes, mis on seotud selle ajaperioodi nimemoega. Nimevalik on alati üsna kompleksne protsess, mida mõjutavad samaaegselt mitmed tegurid (Ainiala jt 2012: 157). Sealhulgas põhineb eesnimevalik ühiskonna väärtustel: nime andja rahvusel, emakeelel, religioossetel vaadetel ja sotsiaalsel staatusel (Ainiala 2008: 4).

Ainiala jt (2012: 20) järgi on ka euroopalikes kultuurides nimeandmine mõnikord uskumustega seotud. Laste nimetamine nende elus või surnud vanavanemate järgi on tavaline, mõnes riigis traditsioonilisem kui teises. Usutakse, et surnud perekonnaliiget hoitakse elus tema nime lapsele andes. (Ainiala jt 2012: 20) Leibring (2016: 207) märgib, et kristlikes maades on olnud traditsiooniks ka ristivanema järgi nime andmine.

Inglismaal muutus see populaarseks keskajal ning oli 17. ja 18. sajandil sage tava mitmes Põhjala riigis (Leibring 2016: 207). Paljudes Euroopa riikides on senini populaarne ka teiste sugulaste järgi nime panemine (Ainiala jt 2012: 157). Leibring (2016: 207) toob välja, et nimed kandusid edasi rohkem poiste kui tüdrukute liinis. Siiski on mitmed uurijad märkinud, et nime meeldivus on olulisem kui individuaalne rollimudel (Ainiala jt 2012: 157).

Ainiala jt (2012: 21) sedastavad, et erinevate kultuuride nimetamise kombed on erinevad. Ka kultuuridevahelised kontaktid mõjutavad nimesid. Ajaloo vältel on nimesid ühest kultuurist teise laenatud ning tänapäeval on see aina tavalisem, sest kogu ühiskond muutub mitmekultuurilisemaks. (Ainiala jt 2012: 21)

Leibringi (2016: 200) järgi võib sõltuvalt riigist anda lapsele ametlikult rohkem kui ühe eesnime ning vastavalt sotsiaalsetele ja kultuurilistele tavadele kasutatakse mitmest nimest koosnevast eesnimest igapäevases kõnepruugis ühte või kahte, harva kolme nime. Ainiala jt (2012: 156) märgivad, et kahe nime andmine sai alguse 13. sajandil Itaalias, kust see levis edasi Prantsusmaale ja Hispaaniasse. 16. sajandil oli see Saksa aadliseisuse seas üsnagi tavaline komme, mis liikus edasi nii Saksamaa maapiirkondadesse kui ka Inglismaale, Taani ja Rootsi. Kui varem määras kirik, mitu nime võib lapsele panna, siis hiljem võis lapsele anda ka kolm või enam nime. Leidus ka 12 eesnimega lapsi, mis näitas kõrget sotsiaalset staatust. (Ainiala jt 2012: 156)

Ainiala jt (2012: 156) toovad välja, et mitme nime olemasolu osutab enamasti kõrgema sotsiaalse klassi kõrgemale enesehinnangule. Samas on mitu eesnime kasulik ka selleks, et inimesi üksteisest eristada, näiteks sama nime kandvaid isasid ja poegi. Lisaks võimaldab mitme nime panek erinevatel alustel lapsele nime anda. Ainiala jt (2012: 156) osutavad sellele, et paljud riigid võtsid mitme nime paneku omaks kuninglike dünastiate eeskujul. Rootsis muutus kaksiknimi *Karl Gustav* tänu sellele populaarseks. Kinnistunud kaks nime ühinesid sageli ka kaheosalisteks nimedeks (*Eva-Maria*) või liitnimedeks (*Annemarie*). (Ainiala jt 2012: 156)

1.5. Nimede muutumine

Aja jooksul toimub nimevaras mitmeid muutusi. Individuaalsed nimed võivad säilida samal kujul ühest sajandist teise, fonoloogiliselt teiseneda (*Englaland* > *England*) või täielikult muutuda. (Ainiala jt 2012: 21) Ainiala jt (2012: 21) märgivad, et nimed võivad samuti kasutusest kaduda, samas kui märgid nendest säilivad vanades kirjalikes allikates või teistes nimestikes, näiteks vanu soome isikunimesid leiab kohanimede hulgast. Individuaalsed nimed võivad aga ka jäljetult kaduda. Suuremas kadumisohus on sellised nimed, mida kasutab väike rühm inimesi. Lai kasutajatering garanteerib nime säilimise paremini. (Ainiala jt 2012: 21)

Ainiala jt (2012: 136) nendivad, et antroponüümsetele süsteemidele on omane nende pidev muutlikkus. Isikunimede süsteemid muutuvad siis, kui kohtuvad kaks eri nimesüsteemi või kultuuri (Ainiala jt 2012: 137). Ainiala jt (2012: 137) järgi laenatakse akulturatsiooni protsessi käigus esmalt uudne nimi ühest kultuurist või nimesüsteemist teise, seejärel levib see uues keskkonnas vastavalt sotsiaalse hierarhia ja geograafilise leviku printsiipidele. Tavaliselt võtavad nimeuuenduse esmalt omaks kõrgemad sotsiaalsed klassid ning linnade elanikud, seejärel madalamad sotsiaalsed klassid ja maapiirkonnad (Ainiala jt 2012: 156; Hussar 2014: 59). Uued nimed põhjustavad sihtkultuuri antroponüümses süsteemis muutusi nii nimevaras kui ka nimesüsteemi struktuuris. Viimases etapis kohanevad uued nimed teise kultuuriga ning vanad nimed muutuvad vähemtähtsaks; muunduvad, et kohanduda teisenenud nimesüsteemi; või jäävad endisteks. (Ainiala jt 2012: 137)

Eero Kiviniemi (2006) on uurinud Soomes toimunud nimemuutusi. Ta leidis, et aastatel 1880–1999 oli 75%l nimedest üks populaarsuse tipp-periood ja umbes 24%l kaks tipp-perioodi. Selles ajavahemikus oli väga palju nimesid, mis olid ainult ühe korra moes, sest nende tippaeg oli liiga hilja ning uuesti moodi jõudmine võtnuks aega. (Kiviniemi 2006: 177) Kolm neljandikku kaks korda moes olnud nimedest olid sellised, mis olid moes 100 või rohkema aasta tagant. Seega võib varem populaarne nimi jõuda 100 aasta pärast taas populaarsete hulka. Ühest neljandikust kaks korda moes olnud nimedest tulid uuesti moodi 50–90, sagedamini 80–90 aastat hiljem. (Kiviniemi 2006: 179) Kiviniemi (2006:

180) töö tulemusel selgus ka väike osa ajatuid nimesid, mis olid Soomes erinevatel aegadel võrdselt populaarsed: 15 naisenime ja 14 mehenime, näiteks *Anna*, *Liisa*, *Lauri* ja *Kalle*. Kogu 20. sajandi vältel sai vähemalt üks tuhandest lapsest sellise nime (Kiviniemi 2006: 180). Paljud moenimed tõstsid ka teised foneetiliselt sarnased nimed populaarseks, näiteks *Laila*, *Leila*, *Maila* ja *Raila* (Kiviniemi 2006: 175).

Ainiala jt (2012: 164) toovad välja, et uuendused võetakse kõigepealt kasutusele tüdrukunimede hulgas. Seega pannakse poistele traditsioonilisemaid nimesid kui tüdrukutele (Ainiala jt 2012: 164). Lisaks on Leibring (2016: 210) leidnud, et tüdrukunimed on populaarsemad lühemat aega kui poisinimed, mis peegeldab traditsioonilist vaadet, mille kohaselt antakse poistele tähtis roll perekonna nime ja pärandatavat eesnime alal hoida.

Ainiala jt (2012: 182) märgivad, et uute nimede levik erineb sageli traditsiooniliste või varem populaarsete nimede levikust. Nende populaarsus tõuseb järsult ja kõrgemale kui traditsioonilistel nimedel ja langeb tavaliselt kiiremini kui traditsiooniliste nimede populaarsus. Uute nimede populaarsuse tipp-perioodide vahe on pikem kui traditsioonilistel nimedel. Võrreldes populaarsete traditsiooniliste nimedega, kaovad populaarsed uued nimed kiiremini kasutuselt. Need nimed säilivad nimesüsteemis kui haruldased nimed. (Ainiala jt 2012: 182) Ainiala jt (2012: 182) võtavad kokku, et ajalooliselt on olnud haruldastel nimedel paremad võimalused saada uueks moenimeks kui varasematel moenimedel, sest need tunduvad nimeandjatele uute nimedena.

Ainiala jt (2012: 136) nendivad, et isikunimesid laenatakse ühest keelest teise palju lihtsamini kui teisi keeleüksusi. Võõrnimed ei mõjuta keelt ja selle struktuuri eriti palju. Laenatud nimesid nähakse tihti iseseisvate leksikaalsete elementidena, mida saab uude keelde kohandada või mille originaalvormi säilitada. (Ainiala jt 2012: 136) Ainiala jt (2012: 136) toovad välja, et peale laenamise mõjutavad ka keelemuutused isikunimesid ja nende muutumist: semantiliselt läbinähtavad nimed võivad pärast keelemuutust tähenduselt hämaraks muutuda või keelemuutusega kohanduda ja semantilise läbipaistvuse säilitada. Lisaks võivad toimuda muutused nimesüsteemis endas: kohanimi

võib muutuda perekonnanimeks, perekonnanimi eesnimeks (Ainiala jt 2012: 136) ja eesnimi perekonnanimeks (Hussar 2009: 519).

2. 19. SAJANDI EESNIMED

Selles peatükis käsitlen 19. sajandi eesnimemoodi nii Euroopas laiemalt kui ka kitsamalt Soomes ja Eestis. Euroopa nimemoe üldised tendentsid on aluseks Eesti nimekasutusele ning et Soome nimesid on palju uuritud ja see riik on Eestile lähedal, siis annab Soome nimemoe kirjeldamine Eesti 19. sajandi eesnimedes toimunud muutustele põhjendusi ja loob laiema konteksti. Viimases alapeatükis kirjeldan varem tehtud uurimuste põhjal Eesti 19. sajandi eesnimekasutust, sest vaatlen oma uurimuslikus osas kahe kihelkonna eesnimesid samal ajajärgul ja teiste uuringutega võrreldes.

2.1. Euroopa nimemood

Leibring (2016: 208–210) on analüüsinud Euroopa 19. sajandi nimemoodi. Romantismi ja rahvuslike tunnete levik 18. sajandi lõpus ja 19. sajandi algul, samuti impeeriumide lagunemine tõid kaasa rahvuskeelsete nimede uuesti kasutama hakkamise. Ida-Euroopas tulid kasutusele slaavi nimed, Skandinaavias saagade nimed. 19. sajandil muutusid vanad soome ja balti nimed populaarseks Soomes ja Baltimaades. (Leibring 2016: 209) Leibringi (2016: 209) järgi hakati mitmes riigis vanade nimede alusel uusi nimesid looma. 19. sajandi teises pooles oldi nimepanekus loovad mitmes riigis. Nimedes kasutati vanu tuntud keeleelemente. Katoliiklikes ja Ida-Euroopa ortodokssetes riikides oli pühakute järgi nimede panemine endiselt populaarne. 18. ja 19. sajandil oli tavapärane ka kuningliku dünastia järgi nimetamine: Rootsis olid populaarsed *Oskar*, *Josefina* ja *Karl Johan*, Inglismaal *Augusta*, *Charlotte* ja *Albert*. Indiviidi vabaduse rõhutamine tõi kaasa nimede edasikandumise moest kadumise. (Leibring 2016: 209) Leibring (2016: 209–210) põhjendab uute transpordivahendite ja kirjanduse levikuga inimeste maailmapildi laienemist ning koos sellega ka eri nimede rohkust ja võõrnimede laenamist. Samuti toob ta välja, et kui varem oli kasutusel rohkem poisinimesid, siis alates 19. sajandist on paljudes riikides esinenud rohkem tüdrukukui poisinimesid (Leibring 2016: 210).

2.2. Soome nimemood

Ainiala jt (2012: 163) märgivad, et dünastiate eeskujul anti nimesid ka Soomes: 19. sajandil tutvustati soome nimeraamatutes paljusid vene tsaaripere nimesid: *Alexandra*, *Nicolai*, *Olga*, *Dagmar* ja *Georg*. Vene mõju avaldus ka selles, et omaks võeti teisigi venepäraseid nimesid. Samuti olid populaarsed mujalt laenatud rahvusvahelised nimed, mis jõudsid ka nimeraamatutesse: *Arthur*, *August*, *Eugene*, *Elwira*, *Flora* ja *Josephina*. (Ainiala jt 2012: 163–164) Ainiala jt (2012: 164) järgi olid paljud uutest nimedest tüdrukunimed, mis oli tervitatav muutus, sest varemalt olid poisinimed selgelt ülekaalus olnud ja tüdrukute nimetamine oli olnud ühekülgne. Näiteks Kangasniemis kandsid aastatel 1700–1719 pooled ristitutest vaid viit nime: *Maria*, *Anna*, *Margareta* ja *Katharina*. Populaarsete poisinimede jaotus oli aga palju laiem, ükski neist ei ületanud 10% piiri. (Ainiala jt 2012: 164)

Ainiala jt (2012: 164) sedastavad, et 19. sajandil muutus rohkema kui ühe nime panek Soomes tavalisemaks. Sellega alustati juba 18. sajandil, esmalt kõrgema klassi seas. Mitme nime paneku mudel võeti üle Rootsist, kuhu see oli jõudnud Kesk-Euroopast. Tavainimeste seas muutus mitme nime andmine tavaliseks kõigepealt Lõuna- ja Lääne-Soomes. (Ainiala jt 2012: 164) Ainiala jt (2012: 164) tõdevad, et Ida-Soomes ei võetud seda kommet niivõrd omaks, sest õigeusu traditsiooni järgi tuli lapsele anda vaid üks nimi. Esmalt pandi mitu nime tüdrukutele, alles hiljem ka poistele. 19. sajandi lõpuks olid kaks nime domineerivad nii Lõuna- kui ka Lääne-Soomes. (Ainiala jt 2012: 164)

Ainiala jt (2012: 164) märgivad, et Soomes hakati oma lastele 19. sajandil ka kindlaid nimekombinatsioone andma, näiteks *Anna Kristiina*, *Maria Elisabet*, *Gustav Adolf* ja *Kalle Kustaa*. Naiste nimekombinatsioonid muutusid lühemateks kaheosalisteks nimedeks, nagu *Maija-Liisa*, ja liitnimedeks, nagu *Annastiina*. 19. sajandil võis teise nime igapäevane kasutamine tavapärane olla. 19. sajandi lõpuks olid liitnimed soome antroponüümias ametlikult kohanenud. Siiski ei muutunud need mehenimede puhul tavaliseks enne teise maailmasõja lõppu. (Ainiala jt 2012: 164)

Ainiala jt (2012: 164) toovad 19. sajandi nimeandmise suurima muutusena välja nimestiku soomestumise, mis oli seotud Soome rahvusliku ärkamisega. Põhimõtteks oli,

et soomlasel peaks olema soome nimi (Ainiala jt 2012: 164). Rootsikõlaline nimi muudeti vastavaks soomepäraseks nimeks (Leibring 2016: 209). 19. sajandi keskpaigast alates hakati looma soome keelel põhinevaid nimesid (*Arvo* „väärtus“, *Ilma* „õhk“), sealhulgas abstraktsete nimi- ja omadussõnade põhjal (*Toivo* „lootus“ ja *Armas* „armastatud“) (Ainiala jt 2012: 164; Leibring 2016: 209). Ainiala jt (2012: 164) märgivad, et samuti hakati võõrnimesid tõlkima (*Katarina* → *Siveä* „vooruslik, karske“, *Victor* → *Voitto* „võit“). Soome nimesid leidis ka rahvaluules ja soome eeposes „Kalevala“ (*Ilmari*, *Kullervo*, *Väinö*, *Aino*, *Kyllikki*, *Tellervo*) (Ainiala jt 2012: 164).

Ainiala jt (2012: 164) järgi anti uute nimede soovitusi ajalehtedes, brošüürides ja kalendrites. 19. sajandil oli nimekalendritele toetumine tavapärane. Neis oli nii soome oma nimesid, mis koosnesid läbinähtavatest soomekeelsetest sõnadest, kui ka soome keelde tõlgitud nimesid (*Rauha* ← *Irene* „rahu“, *Kallio* ← *Sten* „kivi“). (Ainiala jt 2012: 164)

2.3. Eesti nimemood

Hussar (2009: 519) toob välja, et 19. sajandi esimeses pooles tarvitati Eestis mугanenud laennimesid, mis olid olnud kasutusel juba 300–400 aastat. Nende näideteks on *Mari*, *Ann*, *Jaan* ja *Juhan*. Sajandite jooksul suuri muutusi ei toimunud, ainult eri nimede populaarsuse tõusud ja langused ning mõne nime kadumine 19. sajandi alguseks. Tänapäeval on sellised nimed avaldunud perekonna- või kohanimedes. (Hussar 2009: 519) Pärsik ja Pae (2011: 14) sedastavad, et esines ka piirkondlikke ehk regionaalseid nimesid, mille all mõistetakse vaid teatud piirkondades levinud nimesid, mida kandis rohkem kui üks inimene. Selliste nimede hulka kuuluvad näiteks *Ingel*, mis oli tarvitusel vaid Hiiumaal (Hussar 2009: 519) ning *Hipp*, mis oli kasutusel vaid Lõuna-Võrumaa mõnes kihelkonnas (Pärsik, Pae 2011: 16).

Hussar (2009: 520–521) on jaotanud 19. sajandi eesnimetasutuse muutused kolme etappi. Esiteks, laennimede võõrapäraseid variandid hakkasid tulema kasutusele 1850. aastatest alates. Nii muutusid *Mari*, *Ann*, *Jaan* ja *Juhan* *Mariaks*, *Marieks*, *Annaks* ning *Johanneseks*. Teiseks, uued võõrapäraseid nimed hakkasid lisanduma 1870. ja 1880.

aastatel, näiteks *Rosalie, Pauline, Eduard* ja *Voldemar*. Kolmandaks, eestipärased nimed tulid kasutusele 19. sajandi lõpus, näiteks *Õie* ja *Aino*. (Hussar 2009: 520)

Pärsiku ja Pae (2011: 20, 22) uurimusest selgus, et 1840. aasta eesnimetpanek oli Eestis väljaspool linnu võrdlemisi ühtne ja piirkondlikke erinevusi oli vähe, kuid kõige selgemini tulid regionaalsed erisused välja Põhja- ja Lõuna-Eesti ning saarte ja Mandri-Eesti vahel, kui Lõuna-Eestis (eelkõige kagunurgas) oli kasutusel enam piirkondlikke nimesid kui Põhja-Eestis.

Pärsik ja Pae (2011: 22) leidsid, et sajandi esimeses pooles (1840. aastal) oli Eestis kasutusel vaid 278 nime ning kolmveerand tüdrukutest (74%) ja kaks kolmandikku poistest (66%) sai enda nime kümne populaarsema nime hulgast, mis annab aimu perioodi nimevaesusest. Sel ajal olid ülekaalus lühikesed ühe- või kahe silbilised nimed, millest enamik on ka tänapäeval tarvilusel, näiteks *Mari* ja *Jaan*. 1840. aastal oli mitme eesnimetpanek rohkem omane Eestimaa kubermangule ja suuremate linnade lähedastele kihelkondadele. (Pärsik, Pae 2011: 22)

Hussar (2014: 70) tõdeb, et 19. sajandi teises pooles toimusid eesnimemuutused piirkonniti erineva tempoga ja eri viisil. Väheste ja järkjärguliste muutustega paistsid silma saared, Läänemaa, Harjumaa ja Pärnumaa (Hussar 2014: 71). Nii näiteks jõudsid laennimede rahvusvahelised variandid Läänemaal asuvasse Martna kihelkonda alles 1870.–1880. aastatel ning 1890. aastatel oli poiste eelisnimede seas palju laennimesid (Hussar 2011: 55). Vaheala uuenduste omaksvõtmisel moodustasid Järvamaa ja Viljandimaa (Hussar 2014: 58–59). Näiteks paistsid Viljandimaa kihelkonnad silma tagasihoidliku mitmiknimede kasutamisega (Hussar 2014: 65). Hussari analüüsist (2014: 71) selgus, et 1900. aastaks oli kõige rohkem muutusi toimunud Virumaal, Tartumaal ja Võrumaal. Tartumaal asuva Palamuse kihelkonna eesnimestik oli 1870. aastatel lisaks laennimede võõrapärastele variantidele palju uusi nimesid ning sajandivahetuseks olid tüdrukunimed võrreldes sajandi algusega uutega asendunud (Hussar 2011: 55).

Pärsik (2012: 64) leidis, et 19. sajandi lõpuks oli eelisnime saanute arv Eestis vähenenud ning üldine eesnimede arv suurenenud. Ka mitmiknimede andmine levis Eestis 19. sajandi lõpus (Hussar 2009: 519). Hussar (2011: 56) nendib, et muutused haarasid

kiiremini ja ulatuslikumalt tüdrukunimesid. Tüdrukunimedele arv ületas poisinimede arvu ning koos kasutatavate nimede suurema hulgaga vähenes sama nime saanute osakaal (Hussar 2011: 56). Pärsik (2012: 60) toob välja, et viiekümne aastaga olid eelisinimed muutunud struktuurilt pikemaks ning nende kandjate osakaal oli märgatavalt vähenenud. Nimekasutuse piirkondlikud erinevused olid olemas veel ka 1900. aastal (Hussar 2009: 520).

Hussari (2009: 520) järgi jõudsid uued nimed eestlasteni kuni 19. sajandi viimaste kümnenditeni eelkõige kohalike baltisakslaste kaudu, aga ka kiriku, kirjanduse ja ajalehtede abil. Esimeste eestlastena olid uuendustele vastuvõtlikumad kõrtsmikud ja kaupmehed; baltisakslastega rohkem kontaktis olnud mõisaaednikud, -kutsarid ja -teenijad ning rohkemate inimestega suhelnud kingsepad, rätsepad ja veskimehed. Tavaliste talupoegadeni jõudsid sellised nimed eelmainitud ametimeeste või linnast maale asunute kaudu. (Hussar 2009: 520)

Hussar (2009) uuris 19. sajandil toimunud muutusi vanemate ja ristivanemate järgi nimede andmises ning seda 1840. ja 1890. aastate andmeid võrreldes. 19. sajandi alguses oli üsna tavaline, et laps nimetati oma vanema järgi: mõnes piirkonnaks sai kuni 5% lastest vanema nime, mõnes viiendik lastest. Sajandi esimeses pooles sai rohkem tüdrukuid kui poisse vanema järgi nime ning see on seletatav tüdrukunimede väiksema arvuga. (Hussar 2009: 522) 1890. aastaks oli olukord täielikult muutunud. Aina vähem lapsi nimetati vanema nime eeskujul ning neljas Eesti piirkonnas ei saanud ükski tüdruk oma ema järgi nime, ühes kihelkonnas ükski poiss oma isa järgi. 19. sajandi lõpus anti poistele isa järgi nime rohkem kui tüdrukutele ema järgi. (Hussar 2009: 523)

Hussar (2009: 523) toob esile, et 19. sajandi alguses oli tavapärane panna lapsele ristivanema järgi nimi. Igal lapsel oli enamasti kolm vaderit, kaks samast soost, üks vastassoost, ning lapsele anti selle ristivanema nimi, keda peeti kõige tähtsamaks, samuti oli selle vaderi nimi sünnimeetrikas sageli esikohal (Hussar 2009: 523). Kui 1840. aastal said 12 kogudusest enamikus pooled lapsed ristivanema järgi nime, siis sajandi lõpuks oli selliste laste hulk 50%st allapoole langenud (Hussar 2009: 523–524). Sajandi esimeses pooles said tüdrukud poistest rohkem ristivanema nime, kuid 1890. aastal oli olukord

võrdsem (Hussar 2009: 524). Hussari (2009: 525) järgi kadus tüdrukule ristivanema nime panemine kiiremini.

Hussar (2009: 525) toob vanemate järgi nimetamise suure languse põhjusteks laste arvu vähenemise perekonnas, laste suremuse määra langemise ja selle, et lapsi hakati indiviididena tajuma. Ristivanemate järgi nimetamine säilis kauem, sest lapsi ristiti endiselt ja ristivanematega suhtlemine tugevdas sotsiaalseid sidemeid (Hussar 2009: 525).

3. UURIMISMATERJAL JA MEETOD

3.1. Materjal

Uurimuses käsitlen Kodavere ja Lüganuse kihelkonnas 19. sajandil sündinud laste eesnimesid. Kodavere kihelkonna sündinute andmed kogusin EELK (Eesti Evangeelse Luterliku Kiriku) Kodavere koguduse käsikirjalistest sünnimeetrikatest, mis on digiteerituna saadaval Eesti ajalooarhiivi andmebaasis Saaga ja leitavad veebilehelt www.ra.ee/saaga/. Kuigi viitan siinses töös kihelkonnale, siis tegelikult kajastuvad selles uurimuses vaid luteri koguduse andmed, teiste, olgugi et oluliselt väiksemate, koguduste andmed on välja jäetud.

Exceli tabelisse koondasin aastatel 1835, 1840, 1865, 1870, 1885 ja 1890 sündinud laste eesnimed. Lisaks kandsin tabelisse soo, sünni- ja ristimiskuu, meetrika järjekorranumbri, vanemate ja ristivanemate eesnimed, kas on vallaslaps või kaksik, arhiivi lingi ning märkused. Ristivanemate järgi eesnimede saamine oli 19. sajandil tavapärane (Hussar 2009: 524) ning selle kinnitamiseks märkisin üles ka vaderite nimed. Lisaks soovisin uurida, kas ka vanemate eesnimed on laste nimepanekut mõjutanud. Algselt arvasin, et nii vallaslaste kui ka kaksikute nimepanekus võis leida sarnasusi, mispärast kogusin olemasolul ka sellise staatuse. Kuigi neid andmeid ma hilisemas analüüsis ei kasutanud, tundus nende esialgne ülesmärkimine otstarbekas ning tänu sellele saavad teised uurijad neid andmeid oma töödes kasutada.

Sellised aastakäigud valisin järgnevatel põhjustel:

1. 1835. aasta seetõttu, et eelneval aastal olid võetud kasutusele ühtlustatud vormistusega kirikuraamatud (Must 2000: 105–106; Hussar 2011: 38).
2. Viieaastase intervalli jätsin kahe aastakäigu vahele sel eesmärgil, et kinnitada kümnenäendi nimemoodi.
3. 25-aastase intervalli jätsin 1840. ja 1865. aasta vahele, et uuenenud nimemood oleks jõudnud juurduda.

4. 15-aastase intervalli jätsin 1870. ja 1885. aasta vahele, et sajandi viimast veerandit käsitleda ja ehk jõuda ka eestipäraste nimedeni, mis hakkasid 19. sajandi viimasel kümnendil esile tulema (Hussar 2009: 520).

Lüganuse kihelkonna puhul oli TLÜ lektor ja nimeteadlane Annika Hussar andmed varem kogunud¹, et neid oma uurimistöös (Hussar 2009) kasutada. Ta oli üles märkinud sündinud laste eesnime(d) ja soo, mida täiendas ka koguduse ja kõite informatsioon. Kui vanemate ja vaderite eesnimed olid laste eesnimedega identsed või sarnased, siis olid ka need üles märgitud. Vajamineva info valitud aastakäikude kohta panin samale kujule Kodavere andmetega, et neid oleks hiljem lihtsam töödelda. Nii minu kui ka Annika Hussari andmeid on tulevastel uurijatel võimalik kasutada.

Iga valitud aasta kohta märkisin üles kõikide nende sündinud laste kirjed, kellel oli see aasta märgitud sünni-, mitte tingimata ristimisaastaks. Selleks, et käsitleda vaid elusate laste eesnimesid ja et valik oleks ühtne, jätsin välja surnult sündinud või pärast sündi surnud laste kirjed, kuigi mõnigi laps oli nime juba saanud. Eelnevat arvesse võttes selgus, et Kodavere luteri kogudusse sündis sõltuvalt aastast 164–211 last ning Lüganuse luteri kogudusse 206–276 last aastas. Seega on kihelkonnad sündinute arvu alusel võrreldavad.

3.2. Meetod

Kvantitatiivseks andmeanalüüsiks kasutasin programme Excel ja R. Viimase puhul on tegemist statistika- ja graafikaprogrammiga, mille abil leidsin andmetabelist vastava koodi abil igal aastal sündinud poiste ja tüdrukute arvu, kahe- ja enanimeliste laste arvu, iga aasta unikaalsed nimed, nende esinemissageduse ja protsendi ning iga aasta eelisinimed. Kvalitatiivselt uurisin nimede sarnasusi kahes kihelkonnas.

Iga aasta kohta leidsin kümme kõige populaarsemat tüdruku- ja poisinime. Siiski on 10. või 10.–14. kohta jagavate nimede nimetamine eelisinimedeks suhteline, sest nii mõnelgi aastal kandis viimase koha eelisinime vaid kaks poissi või tüdrukut.

¹ Lüganuse eesnimed 1835–1890. Andmetabel. Kirjutajale edastanud Annika Hussar oktoobris 2018.

Selleks, et tulemused oleksid ülevaatlikumad, ühtlustasin sama nime eri kirjakuju enne täpsemat analüüsi. Ühtlustasin nimesid vaid ühe aasta lõikes: kui sama nime oli ühel aastal erinevalt kirja pandud. Sobiva kirjakuju valimisel lähtusin käsitletava aasta populaarsemast kirjakujust. Erinevate aastate eelismõõdetega võrdlemisel kasutasin samu ühtlustamisprintsiipe, kuid nimekuju erinevused on sel juhul näha sulgudes või kaldkriipsu järel oleva tähe näol või ~ märgi järel väljakirjutatuna. Ühtlustamisel juhindusin Rajandi uurimusest „Raamat nimedest“ (1962) ja Hussari artiklist „Muutused eesnimikasutuses XIX sajandil Martna ja Palamuse näitel“ (2011). Kõige enam ühtlustasin nimesid, mis erinesid vana ja uue kirjaviisi kasutuse poolest. Seega pidasin üheks nimeks nii ühe kui ka kahe sama täishääliku või kaashäälikuga nimekuju (*Pauline* ~ *Pauliine*, *Ida* ~ *Iida*, *Karel* ~ *Kaarel*, *Juhhan* ~ *Juhan*). Samuti ühtlustasin nimed, mille puhul oli eristavaks häälikuks *u* või *o* (*Tiido* ~ *Tiidu*, *Juhammes* ~ *Johannes*). Lisaks arvestasin üheks nimeks tähtede *v* või *w*, *k* või *c* ning täheühendi *ks* või *x* poolest erinevad nimekujud (*Eva* ~ *Ewa*, *Aleksander* ~ *Alexander*, *Karl* ~ *Carl*). Sama nime alla koondasin tüdrukunimede eri kirjakuju, mida eristas *a* olemasolu või puudumine nime alguses (*Aline* ~ *Line*, *Aliide* ~ *Liide*). Tüdrukunimede hulgas oli mitu sellist, mille puhul erines vaid nime lõputäht (*a* või *e*). Kõigi selliste korral ma ühtlustamist ei rakendanud (erinevaiks jäid *Leno* ja *Lena*), kuid võõrapäraseid nimesid pidasin üheks (*Pauline* ~ *Paulina*, *Marie* ~ *Maria*). Ühtlustasin ka venepärase ja eestipärase nimekuju (*Aleksandr* ~ *Aleksander*), *Elwire* ja *Elmire* ning *Kristiani* ja *Kristjani*.

Analüüsisin põhiliselt esimesi eesnimesid, teise ja järgneva eesnime puhul leidsin vaid osakaalu sündinutest. Kirikuraamatutesse oli enamasti kantud kolm vaderit, neist kaks lapsega samast soost ja üks erinevast soost. Mõni üksik laps sai ka viis ristivanemat. Vaderite ja vanemate nime eeskujul esimese eesnime panekul arvestasin ainult siis, kui nimekuju oli vaderi esimese nimega identne. Vaderite nimede mõju analüüsisin ka teise või järgneva eesnime valikul ning seejuures vaatlesin nii ristivanema esimest kui ka järgnevaid nimesid.

Tulemuste osas märkisin eelismõõdet sellise kirja pildiga, nagu nad olid kirikuraamatus kirjas. Sellega soovisin näidata 19. sajandi kirjutustavasid ning olla võimalikult autentne. Enne 19. sajandi kolmandat veerandit kasutati Eestis eelkõige vana kirjaviisi.

Sellekohaselt kirjutati rõhulise lahtise silbi pikk täishäälik ühe tähega (*Karel, Mina*), kinnises silbis kahe tähega (*Jaan, Leen*). Kaashäälik kirjutati kahe tähega, et märkida rõhulise lahtise silbi eelnevat lühikest täishäälikut (*Juhhan, Kaddri*). (EKK 2007: 50) 19. sajandi esimese pooles oli tavapärane, et vana kirjaviisi kohaselt kasutati järgsilbis *u* asemel *o*-tähte, nt *Liso* (Prillop 2009: 595). Kuigi kirjpilt oli vanas kirjaviisis teistsugune, siis sõnu ja nimesid hääldati samamoodi nagu hääldatakse praegugi.

Tulemuste, võrdluse ja analüüsi osas kasutasin Rajandi (1966) ja Hussari (2009; 2011) määratlusi, et panna paika, millised nimed on laennimed, millised laennimede võõrapäraseid variandid ja millised 19. sajandi suhtes uued võõrapäraseid nimed.

4. KODAVERE EESNIMED 19. SAJANDIL

4.1. Kodavere üldised andmed

Kodaveres sündis aastatel 1835, 1840, 1865, 1870, 1885 ning 1890 kokku 1098 last, kellest 585 olid poisid ning 513 tüdrukud (vt tabel 1). Keskmiselt sündis aastas 183 last, kuid aastati varieerus laste arv 169 ja 211 vahel. Poiste arv oli aastas keskmiselt 98, varieerudes 89 ja 114 vahel, ning tüdrukute arv keskmiselt 86, varieerudes 71 ja 97 vahel. Nii poiste kui tüdrukute poolest oli enam sündinuid 1865. ja 1890. aastal, vastavalt 114 poissi ja 97 tüdrukut ning 103 poissi ja 97 tüdrukut. Poisse sündis igal aastal rohkem kui tüdrukuid, keskmiselt 12 poissi enam, kuid 1885. aastal sündis rekordiliselt 21 poissi rohkem.

Tabel 1. Kodaveres sündinud laste arv 1835–1890.

Aasta	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	92	77	169
1840	89	87	176
1865	114	97	211
1870	94	84	178
1885	93	71	164
1890	103	97	200
Kokku	585	513	1098

Kodaveres anti aastatel 1835, 1840, 1865, 1870, 1885 ning 1890 keskmiselt 22 eri poisinime aastas ning keskmiselt 24 eri tüdrukunime aastas. Varieerumine jäi poisinimede puhul 20–25 nime juurde ning tüdrukunimede puhul 21–27 nime juurde (vt tabel 2). Kui aastatel 1835 ja 1840 oli rohkem erinevaid poisinimesid (25/22 ja 22/21), siis järgnevatel aastatel oli enam just erinevaid tüdrukunimesid.

Tabel 2. Kodavere eri nimede arv.

Aasta	Erinevad poisinimed	Erinevad tüdrukunimed
1835	25	22
1840	22	21
1865	20	27
1870	20	23
1885	23	24
1890	24	26

Kaks nime saanud laste arv kasvas Kodaveres analüüsitavatel aastatel iga aastaga (vt tabel 3). Järsk kasv toimus 1870. ja 1885. aasta vahel, kui kahenimeliste arv tõusis poiste hulgas 15,1% võrra ehk 4,3%lt 19,3%le ning tüdrukute hulgas veerandi võrra (25,5%) ehk 8,3%lt 33,8%le. Kui 1835. aastal sai kaks nime vaid 3,6% sündinutest, siis 1890. aastal pandi kaks nime juba rohkem kui kolmandikule sündinutest (37,5%le lastest). 1890. aastal sai kaks nime veidi alla veerandi poistest (23,3%), kuid üle poole tüdrukutest (52,6%).

Kolm eesnime pandi 19. sajandil vaid üksikutele lastele (vt tabel 3). 1835., 1840. ja 1870. aastal ükski laps kolme nime ei saanud, kuid 1865. aastal pandi kolm nime vaid ühele poisile (0,9%le poistest), 1885. aastal kahele poisile (2,2%le poistest) ja kahele tüdrukule (2,8%le tüdrukutest) ning 1890. aastal ühele poisile ja ühele tüdrukule (1%le nii poistest kui ka tüdrukutest). Neist kolme lapse sotsiaalne staatus võis olla kõrgem, mida võib järeldada nende vanemate rohkem kui ühest võõrapärasest nimest.

Tabel 3. Kodavere kahe ja kolme eesnime osakaal %-des.

Aasta	2 eesnime			3 eesnime		
	Poisid	Tüdrukud	Kokku	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	2,2	5,2	3,6	–	–	–
1840	4,5	6,9	5,7	–	–	–
1865	3,5	10,3	6,6	0,9	–	0,5
1870	4,3	8,3	6,2	–	–	–
1885	19,4	33,8	25,6	2,2	2,8	2,4
1890	23,3	52,6	37,5	1	1	1

Tabelis 4 on toodud välja kaks ja enam nime saanud laste osakaal aastate ja sugude lõikes. See on tabeli 3 kahe eesnime veeruga üsnagi sarnane, vaid kahe viimase rea tulemused on erinevad. Enne 1885. aastat on kahe ja enama nime osakaal olnud alla 10%, kuid alates 1885. aastast on see suurenenud esmalt 28,1%ni ning 1890. aastal rohkem kui kolmandikuni lastest (38,5%, vt tabel 4).

Tabel 4. Kodaveres kaks või enam eesnime saanud laste osakaal %-des.

Aasta	2 ja enam eesnime		
	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	2,2	5,2	3,6
1840	4,5	6,9	5,7
1865	4,4	10,3	7,1
1870	4,3	8,3	6,2
1885	21,5	36,6	28,1
1890	24,3	53,6	38,5

1835. aastal pandi Kodaveres vateri järgi nimi rohkem kui kolmandikule lastest (39,1%le), seejuures poistele ja tüdrukutele ligikaudu võrdse osakaaluga (vt tabel 5). 1840. aastal said pooled poistest (49,4%) endale ristivanema järgi nime ning kokkuvõtvat anti ka kõigile lastele samal aastal ligi pooltel kordadel (44,9%) vateri nimi. 1865. aastal langes ristivanema järgi nime saanute hulk kolmandikuni (33,2%) ja tüdrukute puhul langes eelnevalt käsitletud aastaga võrreldes selliste laste hulk 15% võrra. Sajandi teises pooles vähenes vateri järgi nime saanute hulk järk-järgult, jõudes 12%ni 1890. aastal.

Kui 1835. aasta välja arvata, siis oli nime andmisel vanema nimi eeskujuks sagedamini poistele kui tüdrukutele ja seda 2,8%–13,7% võrra.

Vanema järgi nime panemine polnud Kodaveres 19. sajandil kuigi tavaline. 1835. aastal sai vanema nime 3,6% lastest ehk kolm tüdrukut ja kolm poissi, 1840. aastal 1,1% lastest ehk üks poiss ja üks tüdruk ning järgnevatel aastatel poistele isa järgi nime ei pandud, kuid kaks tüdrukut sai ema nime kõigil järgnevatel aastatel, v.a 1885. aastal (vt tabel 5).

Eraldi rühma moodustasid sellised poisid, kelle puhul kandis sama nime nii poiss, isa kui ka üks vaderitest. Kodaveres oli selliseid poisse 1840. aastal kaks (2,2% poistest).

Tabel 5. Kodaveres vaderite ja vanemate järgi nime saanute osakaal %-des.

Aasta	Vaderi järgi			Vanema järgi		
	Poisid	Tüdrukud	Kokku	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	38	40,3	39,1	3,3	3,9	3,6
1840	49,4	40,2	44,9	1,1	1,1	1,1
1865	39,5	25,8	33,2	–	2,1	0,9
1870	35,1	23,8	29,8	–	2,4	1,1
1885	18,3	15,5	17,1	–	–	–
1890	16,5	7,2	12	–	2,1	1

Andmeid eritledes selgus, et mõned lapsed said oma teise või järgneva nime ristivanema või vanema järgi. 1840. aastal pandi lapse teine nimi ristivanema järgi ühele poisile ja ühele tüdrukule, 1865. aastal said kaks tüdrukut ja üks poiss endale vaderi nime eeskujul nime. 1870. aastal anti teine nimi vaderi järgi ühele poisile ja ühele tüdrukule. 1885. aastal sai kolm poissi ning kolm tüdrukut oma teise või järgneva nime vaderi nime eeskujul ja üks poiss sai oma teise eesnime isa nime järgi. 1890. aastal pandi kahele poisile ning kahele tüdrukule teine nimi ristivanema järgi.

4.2. Poiste eelisinimed Kodaveres

1835. aastal oli populaarseimaks poisinimeks *Karel* (17,4%1 poistest, 16 kandjat), populaarsuselt teine oli *Jakob* (14,1%, 13) ning kolmas *Jaan* (8,7%, 8) (vt tabel 6). Lisaks

mahtusid eelisinimedele hulka ka *Märt, Juhhan, Josep, Tomas, Mihkel, Jürri, Maddis* ja *Kustaw*.

Viis aastat hiljem ehk 1840. aastal jagasid esimest ja teist kohta populaarsemate nimede seas *Karel* ja *Kustaw* (mõlemat 12,4% ja 11 kandjat) (vt tabel 6). Ka kolmandat ja neljandat kohta jagati: nii *Jaan* kui ka *Jacob* olid nimed, mida kumbagi pandi 11,2%le poistest ehk kümnele poisile. Seega kuulusid mõlemal aastal nii *Karel* kui ka *Jaan* esikolmikusse. Lisaks selgub, et nimede esikümnes ei toimunud samuti muutusi, sest 1835. aasta 11 nimest oli 1840. aastal eelistatud üheksa: *Karel, Kustaw, Jaan, Jakob ~ Jacob, Josep, Juhhan, Jürri, Mihkel* ja *Tomas*.

1865. aastal oli aga Kodaveres eelistatuimaks poisinimeks *Josep* ning erinevalt eelnevatest aastatest oli esikoha nimel ka suur osakaal: veerand poistest (25,7%, 29 kandjat) sai endale sellise nime (vt tabel 6). Ligi 10% ga jäi maha *Willem* (14,2%, 16) ning kolmandana eelistatud nimi oli *Kustaw* (12,4%, 14). Võrreldes eelnevate aastatega tõusis *Josep* esikohale, *Kustaw* jäi endiselt esikolmikusse ning *Willem* jõudis uue nimena populaarsete sekka. Varasem eelistatuim nimi *Karel* (1,8% ja 2 kandjat) jäi jagama 8.–13. kohta. 1840. aastaga võrreldes olid endiselt populaarsete nimede seas kuus nime (*Josep, Kustaw, Jakob ~ Jacob, Mihkel, Jaan* ja *Karel*) ning uute eelisinimedena kerkisid esile *Willem, Karl, Aleksander, Johann, Johannes, Julius* ja *Tawet*. Viimased viis nime jagasid 8.–13. kohta ning igaühel neist oli kaks kandjat. 1865. aastal sai neli poissi kaks nime ning neist kahele pandi teiseks nimeks *August*.

1870. aastal oli esikolmik samasugune nagu viis aastat varem, kuigi teises järjestuses: *Willem* (18,1%, 17 kandjat), *Kustaw* (16%, 15) ning *Josep* (12,8%, 12) (vt tabel 6). Siiski jagas *Josep* kolmandat-neljandat kohta *Kareliga*, mis oli taas eelistatud nimede seas ettepoole jõudnud. 1865. aastaga sarnaselt olid kümne populaarsema nime seas veel *Johannes, Jakob, Johan(n), Aleksander ~ Alexander* ja *Jaan*, uue nimena oli eelistatute seas *Paul*.

1885. aastal oli poiste tippnimeks *August* (19,4%, 18 kandjat), teisele kohale jõudis *Alexander* (17,2%, 16) ning kolmandat-neljandat kohta jäid jagama *Johannes* ning 1870. aasta eelistatuim nimi *Willem* (kumbagi 12,9% 12 kandjaga) (vt tabel 6). Lisaks eelnevalt

mainitud nimedele olid 1885. aasta eelistatud nimede seas sarnaselt 1870. aastale ka *Paul*, *Josep* ja *Jakob*. *Karl* ja *Tawet* jõudsid populaarsete nimede hulka nii 1865. aastal, olles vastavalt neljandal ja 8.–13. kohal, kui ka 20 aastat hiljem, 1885. aastal, olles vastavalt viiendal ja 9.–11. kohal. Uute nimedena olid 1885. aastal eelistatute hulgas *Eduard* ja *Rudolph*.

1885. aastaks olid tekkinud populaarsemad teised nimed: neljale poisile oli pandud teiseks nimeks *August* (20% kahe- ja rohkemanimelistest poistest), kolmele poisile *Eduard* (15%), kolmele poisile *Johannes* (15%) ning kahele poisile *Alexander*.

1890. aasta esikolmik oli võrreldes viie aasta taguse esikolmikuga väga sarnane: esikohal oli taaskord *August*, mis anti viiendikule poistest (20,4%, 21 kandjat), seejärel *Johannes* (18,4%, 19) ning kolmandat-neljandat kohta jäid jagama *Alexander* ja *Eduard* (kumbagi 9,7% 10 kandjaga) (vt tabel 6). Sarnaselt 1885. aastaga olid esikümne hulgas lisaks eelpool mainitutele ka *Paul*, *Rudolph*, *Wil(l)em*, *Jo(o)sep* ja *Karl(a)*. Lisaks oli eelisnimede hulgas ka sajandi esimese poole populaarseim nimi *Karel*. Uute nimedena jõudsid 1890. aasta eelistatud poisinimede hulka *Hugo*, *Samuel* ja *Woldemar*.

1890. aastaks oli *August* teise nimena veelgi populaarsemaks muutunud, kandjaid oli kuus (24% kahe- ja rohkemanimelistest poistest). Kolme poisi teiseks nimeks oli *Johannes* (12%), kolmel poisil *Alexander*, kahel *Woldemar* ja kahel ka *Rudolph*. Kaks poissi said endale 1890. aastal nimeks *Alexander August*.

Tippnimede hulgas esines huvitav tendents: *Karel* oli eelisatuim nimi nii 1835. aastal kui koos *Kustawiga* 1840. aastal ning *August* populaarseim nimi 1885. ja 1890. aastal.

Tabel 6. Kodavere populaarsed poisinimed %-des.

Jrk	1835		1840		1865	
1.	Karel	17,4	Karel	12,4	Josep	25,7
2.	Jakob	14,1	Kustaw		Willem	14,2
3.	Jaan	8,7	Jaan	11,2	Kustaw	12,4
4.	Märt	6,5	Jagob		Karl	11,5
5.	Juhhan		Josep	7,9	Jakob	10,6
6.	Josep		Juhhan		Mihkel	6,2
7.	Tomas	4,3	Jürri	4,5	Jaan	2,7
8.	Mihkel		Mart		Aleksander	1,8
9.	Jürri		Mihkel		Johann	
10.	Maddis	3,3	Tomas	3,4	Johannes	
	Kustaw				Julius	
					Karel	
					Tawet	
Jrk	1870		1885		1890	
1.	Willem	18,1	August	19,4	August	20,4
2.	Kustaw	16	Alexander	17,2	Johannes	18,4
3.	Josep	12,8	Johannes	12,9	Alexander	9,7
4.	Karel		Willem		Eduard	
5.	Johannes	10,6	Karl	6,5	Paul	5,8
6.	Jakob	7,4	Paul	5,4	Karel	4,9
7.	Johan	4,3	Eduard	3,2	Rudolph	
8.	Aleksander	3,2	Josep		Wilem	
9.	Jaan	2,1	Jakob	2,2	Joossep	2,9
10.	Paul		Rudolph		Hugo	1,9
			Tawet		Karla	
					Samuel	
					Woldemar	

4.3. Tüdrukute eelisinimed Kodaveres

1835. aastal oli populaarseimaks tüdrukunimeks *Marri*, mis pandi veerandile tüdrukutest (24,7%, 19 kandjat), teisena eelistatud nimeks osutus *Lena* (11,7%, 9) ning 3.–5. kohta jäid jagama *Liso*, *Kaddri* ja *Anno* (igäühte 6,5% ning 5 kandjat) (vt tabel 7). Eelistatud nimede hulgas olid ka *Leen*, *Ann*, *Mina*, *Katharina* ja *Anna*.

Viis aastat hiljem ehk 1840. aastal oli populaarseimaks nimeks *Mina* (16,1%, 14 kandjat), teisele kohale tuli seekord *Marri* (12,6%, 11) ning esikolmikusse mahtus veel *An* (10,3%, 9) (vt tabel 7). Seega püsis *Marri* mõlemal aastal esikolmikus. Lisaks selgus, et nimede esikümnes ei toimunud suuri muutusi, sest 1835. aasta 10st nimest oli 1840. aastal eelistatud 8: *Mina*, *Marri*, *An(n)*, *Lena*, *Leen*, *Liso*, *Anna* ja *Kad(d)ri*. Eelistatute hulgas olid uute nimedena *Lisa*, *Leno*, *Sohwi* ja *Anno*.

1865. aastal oli aga Kodavere eelistatuimaks tüdrukunimeks tõusnud *Lisa* (19,6%, 19 kandjat) (vt tabel 7). Teist ja kolmandat kohta jäid jagama *Sohwi* ning *Lena* (kumbagi 13,4% ja 13 kandjat). Ka ülejäänud esikümne nimedes polnud võrreldes viie aasta taguse ajaga suuri muutusi: taaskord olid lisaks esikolmikunimedele populaarsed *Mina*, *Anna*, *Marri*, *An(n)*, *Kadri* ja *Leno*. Uute nimedena osutusid populaarseks ka *Katta*, *Maria* ja *Mili*. 1865. aastal pandi kümnest tüdrukust, kellele anti kaks nime, kahele teiseks nimeks *Emilie*.

1870. aastal oli populaarseim tüdrukunimi taas *Lisa* (21,4%, 18 kandjat) (vt tabel 7). Seega pandi *Lisa* nimeks rohkem kui viiendikule tüdrukutest. Teine ja kolmas koht läksid jagamisele: nii *Mina* kui ka *Sohwi* nimi oli 13,1% tüdrukutest ning 11 kandjal. 1870. aastast saab välja tuua ainult kaheksa populaarset tüdrukunime, teisi esines vaid ühe korra. Lisaks esikolmikunimedele olid sarnaselt 1865. aastaga eelistatud nimede seas veel *Lena*, *Anna*, *Mili* ja *An(n)*. 1870. aastal, kui seitse tüdrukut sai endale kaks nime, pandi neist kahe teiseks nimeks *Rosalie*.

1885. aastal oli tippnimeks *Ida* (9,5%, 14 kandjat), 2.–4. kohta jäid jagama *Olga*, *Anna* ja *Helena* (igähti 6,8% ja 10 kandjat) (vt tabel 7). Varem esinenud nimedena mahtusid eelisinimede hulka ka *Mi(i)li*, *Mi(i)na* ja *Marie ~ Maria*. Suurem osa varem populaarsetest nimedest oli aga välja vahetunud: uute nimedena tulid lisaks esile *Alide*, *Pauline*, *Mali*, *Alma*, *Emilie* ja *Johanna*.

1885. aastaks olid kujunenud välja populaarsed teised nimed: kuue tüdruku teine nimi oli *Marie*, ühel *Maria*, seega oli 26,9% kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest selline nimi; kuue tüdruku teine nimi oli *Rosalie* (23,1% kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest);

kolme tüdruku teine nimi oli *Elisabeth*. 1885. aastal pandi kahe tüdruku nimeks *Anna Marie* ja samuti kahe tüdruku nimeks *Alma Rosalie*.

1890. aastal oli taas kõige populaarsem tüdrukunimi *I(i)da* (15,5%, 15 kandjat) (vt tabel 7). Teist ja kolmandat kohta jäid jagama *Aliide* ning *Pauline* (mõlemat 9,3% ning 9 kandjat). Sarnaselt 1885. aastaga olid esikümne hulgas lisaks eelnevalt mainitud nimedele ka *Alma*, *Miili* ja *Emilie*. Samuti oli eelisnimede hulgas 1870. aastal neljandale kohale tulnud *Le(e)na* ning 1840. aastal esimest korda vaadeldud aastate jooksul populaarsete nimede hulgas olnud *Li(i)sa*. Uute nimedena olid 1890. aastal eelistatud nimede seas *Liine* ja *Alwiine*.

1890. aastaks oli *Roosalie* muutunud väga populaarseks teiseks nimeks (20 tüdrukul, 38,5% kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest). Teise nimena oli kinnistunud ka *Marie* (kümnel tüdrukul, 19,2%). Ka *Pauline* ja *Matilde* olid teise nimena eelistatud (mõlemad nimeks viiel tüdrukul, mõlema nime osakaal 9,6% kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest). *Sophie*, *Johanna* ja *Elisabet* pandi teiseks nimeks kolmele tüdrukule.

1890. aastal osutus populaarseks nimekombinatsiooniks *Iida Roosalie* (kuuel tüdrukul, 11,8% kahenimelistest tüdrukutest). Neli tüdrukut kandsid veel nime *Iida Pauline*, kolm tüdrukut nime *Liine Roosalie*, kolm tüdrukut ka nime *Iida Pauline* ning kahele tüdrukule pandi nimeks *Alma Roosalie* ja kahele *Aliide Roosalie*.

Tippnimede seas esines huvitav tendents: 1865. ja 1870. aasta populaarseim nimi oli *Lisa* ning 1885. ja 1890. aasta eelistatuim *I(i)da*.

Tabel 7. Kodavere populaarsed tüdrukunimed %-des.

Jrk	1835		1840		1865	
1.	Marri	24,7	Mina	16,1	Lisa	19,6
2.	Lena	11,7	Marri	12,6	Sohwi	13,4
3.	Liso	6,5	An	10,3	Lena	
4.	Kaddri		Lena	9,2	Mina	12,4
5.	Anno	5,2	Leen	6,9	Anna	8,2
6.	Leen		Lisa		Marri	5,2
7.	Ann		Liso		Ann	3,1
8.	Mina	3,9	Leno	4,6	Kadri	2,1
9.	Katharina		Sohwi		Katta	
10.	Anna		Anna	3,4	Leno	
			Anno		Maria	
			Kadri		Mili	
Jrk	1870		1885		1890	
1.	Lisa	21,4	Ida	9,5	Iida	15,5
2.	Mina	13,1	Olga	6,8	Aliide	9,3
3.	Sohwi		Anna		Pauline	
4.	Lena	11,9	Helena		Liine	7,2
5.	Anna	9,5	Alide	5,4	Alma	5,2
6.	Mili	6	Marie		Liisa	
7.	Marri	4,8	Pauline	4,8	Miili	
8.	An	2,4	Mali	4,1	Alwiine	4,1
9.			Alma	3,4	Emilie	
10.			Emilie		Leena	
			Johanna			
			Miili			
			Miina			

5. LÜGANUSE EESNIMED 19. SAJANDIL

5.1. Lüganuse üldised andmed

Lüganusel sündis aastatel 1835, 1840, 1865, 1870, 1885 ning 1890 kokku 1448 last, kellest 734 olid poisid ning 714 tüdrukud (vt tabel 8). Keskmiselt sündis aastas 241 last, kuid varieerumine oli 206 ja 276 lapse vahel. Poiste arv oli aastas keskmiselt 122, varieerudes 111 ja 137 vahel, ning tüdrukute arv keskmiselt 119, varieerudes 90 ja 147 vahel. Nii poiste kui tüdrukute poolest oli enam sündinuid 1865. ja 1890. aastal, vastavalt 137 poissi ja 139 tüdrukut ning 126 poissi ja 147 tüdrukut. Lüganusel sündis 1835. ja 1840. aastal poisse rohkem kui tüdrukuid, kuid neljal järgneval aastal oli tüdrukute arv ülekaalus. Kahel esimesel aastal oli poisse vastavalt 31 ja 24 võrra rohkem, kuid tüdrukuid oli hilisematel aastatel poistest 2–21 võrra enam.

Tabel 8. Lüganusel sündinud laste arv 1835–1840.

Aasta	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	121	90	211
1840	115	91	206
1865	137	139	276
1870	124	132	256
1885	111	115	226
1890	126	147	273
Kokku	734	714	1448

Lüganusel anti aastatel 1835, 1840, 1865, 1870, 1885 ning 1890 keskmiselt 36 erinevat poisinime aastas ning keskmiselt 29 erinevat tüdrukunime aastas. Varieerumine jäi poisinimede puhul 29–38 nime juurde ning tüdrukunimede puhul 17–46 nime juurde (vt tabel 9). Kui aastatel 1835, 1840, 1865 ja 1870 oli rohkem erinevaid poisinimesid, siis järgneval kahel aastal (1885 ja 1890) oli enam just eri tüdrukunimesid. Eri poisinimede hulga puhul oli küll kõikumisi, kuid mitte väga suures ulatuses (erinevus üheksa nime), samas kui eri tüdrukunimede hulk kasvas igal analüüsitaval aastal ning tegi suure hüppe 1885. aastal (12-nimeline kasv eelneva analüüsitava aastaga võrreldes) ja veidi väiksema

hüppe 1890. aastal (seitsmenimeline kasv eelneva analüüsitud aastaga võrreldes). Kui 1835. ja 1890. aasta eri poisinimede arvus oli lahknevus kolme nime võrra, siis eri tüdrukunimede arv kasvas sajandi jooksul 29 võrra.

Tabel 9. Lüganuse eri nimede arv.

Aasta	Erinevad poisinimed	Erinevad tüdrukunimed
1835	35	17
1840	33	20
1865	31	23
1870	29	27
1885	35	39
1890	38	46

Kaks eesnime saanud laste osakaal oli analüüsitud aastatest neljal esimesel 3,3–5,1% (vt tabel 10). Järsk kasv toimus 1870. ja 1885. aasta vahel, kui kahenimeliste arv tõusis poiste hulgas 13,1% ehk 4%lt 17,1%le ning tüdrukute hulgas veerandi võrra (26,6%) ehk 3,8%lt 30,4%le. Kui 1835. aastal sai kaks nime vaid 3,3% sündinutest, siis 1890. aastal pandi kaks nime juba ligi kolmandikule sündinutest (29,7%). 1890. aastal pandi kaks nime veidi alla viiendikule poistest (17,5%), kuid 40%le tüdrukutest.

Kolm eesnime sai 19. sajandi valitud aastatel väike hulk lapsi (0,5–1,8%, st 1–4 last viiel esimesel vaadeldaval aastal) (vt tabel 10). 1890. aastal pandi aga kolm eesnime juba 4,4%le lastest, seejuures 2,4%le poistest (kolmele poisile) ja 6,1%le tüdrukutest (üheksale tüdrukule). Neist 12 lapse sotsiaalne staatus võis olla kõrgem, mida võib järeldada nende vanemate ja/või vaderite ühest või mitmest võõrapärasest nimest. Harukordse juhtumina sai 1885. aastal üks tüdruk ka neli eesnime. Tabelis 10 pole seda märgitud, sest rohkem nelja eesnime panekuid vaadeldud aastatel ei esinenud.

Tabel 10. Lüganuse kahe ja kolme eesnime osakaal %-des.

Aasta	2 eesnime			3 eesnime		
	Poisid	Tüdrukud	Kokku	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	5	1,1	3,3	–	1,1	0,5
1840	6,1	2,2	4,4	1,7	–	1
1865	5,1	5	5,1	1,5	0,7	1,1
1870	4	3,8	3,9	0,8	0,8	0,8
1885	17,1	30,4	23,9	0,9	2,6	1,8
1890	17,5	40,1	29,7	2,4	6,1	4,4

Tabelis 11 on toodud välja kahe ja enama nime osakaal aastate ja sugude lõikes. See on tabeli 10 kahe eesnime veeruga küllaltki sarnane, erinevused jäävad 1–2% piiridesse. Vaid 1890. aasta tüdrukunimede puhul võib märgata, et lisaks kahele eesnimele on varasemast rohkem antud ka kolm nime (vt tabel 11). Seega oli 1890. aastal ligi pooltel tüdrukutest (46,3%) kaks või enam eesnime ning kolmandik lastest (34,1%) sai endale rohkem kui ühe eesnime. Enne 1885. aastat oli kahe ja enama nime osakaal alla 10%, kuid alates 1885. aastast suurenes see esmalt ligi veerandini (23%) ning 1890. aastal kolmandikuni lastest (34,1%).

Tabel 11. Lüganusel kaks või enam eesnime saanud laste osakaal.

Aasta	2 ja enam eesnime		
	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	5	2,2	3,8
1840	7,8	2,2	5,3
1865	6,5	5,8	6,1
1870	4,8	4,5	4,7
1885	18	33	23,9
1890	18,8	46,3	34,1

1835. aastal pandi Lüganusel vaderi järgi nimi veerandile lastest (24,2%), seejuures tüdrukutele 6% võrra rohkem (27,8%) kui poistele (vt tabel 12). 1840. aastal sai veerand poistest (25,2%) ning ligi kolmandik tüdrukutest (30,8%) endale nime ristivanema järgi. 1865. aastal anti veerandile lastest (25%) nimi vaderi nime eeskujul, kuid järgnevalt

langes vateri järgi nimetamise osakaal järsult, olles 1870. aastal vaid 1,1% (kolmel lapsel ristivanema nimi). 1885. aastal nimetati vateri nime eeskujul 11,1% lastest ning 1890. aastal sai vaid kaks tüdrukut (1,4%) nime ristivanema järgi, ühelgi poisil vateri nime polnud. Seega langes 55 aastaga vateri järgi nime saanute hulk veerandist üsna minimaalse 0,7%ni. Kuni 1865. aastani said tüdrukud võrreldes poistega 3,2%–7,6% võrra enam ristivanema järgi nime, kuid kahel järgneval aastal anti rohkematele poistele nimi vateri nime eeskujul, vastavalt 0,8% ja 3% võrra enam.

Lüganusel pandi 19. sajandil vanema järgi nimi vaid üksikjuhtudel: 1835. aastal kolmele tüdrukule (3,3%) ning 1840. ja 1885. aastal vastavalt kolmele (2,6%) ja ühele poisile (0,8%) (vt tabel 12).

Lisaks ristivanema ja vanema järgi nime saanutele oli Lüganusel 1840. aastal ka selline poiss, kelle puhul oli sama nimi nii poisil, isal kui ka vateril.

Tabel 12. Lüganusel vaderite ja vanemate järgi nimesaanute osakaal %-des.

Aasta	Vateri järgi			Vanema järgi		
	Poisid	Tüdrukud	Kokku	Poisid	Tüdrukud	Kokku
1835	21,5	27,8	24,2	–	3,3	1,4
1840	25,2	30,8	27,7	2,6	–	1,5
1865	23,4	26,6	25	–	–	–
1870	1,5	0,7	1,1	–	–	–
1885	12,6	9,6	11,1	0,8	–	0,4
1890	–	1,4	0,7	–	–	–

Lüganusel anti nii mõnelegi lapsele tema teine või järgnev nimi ristivanema või vanema järgi. 1835. aastal sai üks poiss oma teise eesnime vateri järgi, 1840. aastal pandi aga ühele poisile ning kahele tüdrukule teine või järgnev nimi ristivanema nime eeskujul. 1865. aastal anti kahele poisile ja kolmele tüdrukule teine eesnimi vateri järgi, üks poiss sai oma teise nime aga isa nime eeskujul. 1870. aastal said üks poiss ja kaks tüdrukut oma teise või järgneva eesnime ristivanema järgi, ühele poisile anti teine nimi isa nime järgi. 1885. aastal pandi viiele tüdrukule ja ühele poisile teine nimi vateri nime eeskujul ning 1890. aastal sai vaid üks tüdruk oma teise eesnime ristivanema järgi.

5.2. Poiste eelismimed Lüganusel

1835. aastal oli Lüganusel populaarseimaks poisinimeks *Jaan* (11,6% poistest, 14 kandjat), millele jäi vaid protsendiga alla *Jakob* (10,7%, 13) ning populaarsuselt kolmas nimi oli *Maddis* (9,9%, 12) (vt tabel 13). Veel olid populaarsete nimede hulgas *Juhhan*, *Mihkel*, *Mart*, *Otto*, *Predik*, *Karel*, *Jürri*, *Simmo* ja *Alexander*. Kuuest kaks nime saanud poisist kahele pandi teiseks eesnimeks *Woldemar*.

Viis aastat hiljem ehk 1840. aastal oli taas populaarseimaks nimeks *Jaan* (14,8%, 17 kandjat), teisele kohale tuli *Juhhan* (13,9%, 16) ning esikolmikusse mahtus veel *Karel* (7%, 8) (vt tabel 13). Seega püsis *Jaan* mõlemal aastal esikolmikus. Lisaks selgub, et esikümne nimedes ei toimunud suuri muutusi, sest 1835. aasta 12 nimest oli 1840. aastal eelistatud 8: *Jaan*, *Jakob* ~ *Jacob*, *Maddis*, *Juhhan*, *Mihkel*, *Mart*, *Otto* ja *Karel*.

1865. aastal oli aga Lüganusel eelistatuimaks poisinimeks tõusnud *Juhan* (18,2%, 25 kandjat) (vt tabel 13). Ligi 5%ga jäi maha *Karel* (13,1%, 18) ning kolmas eelistatum nimi oli *Jaan* (8,8%, 12). Viieteist aastaga muutus populaarsete poisinimede esikolmikus vaid järjekord, sest nimed jäid samaks (*Juh(h)an*, *Ka(a)rel* ja *Jaan*). Ka ülejäänud esikümnes polnud varasema aastaga võrreldes suuri muutusi: taaskord olid lisaks esikolmikunimedele populaarsed *Mihkel*, *Madis*, *Aleksandr* ja *Mart*. Uute nimedena osutusid populaarseiks *Jaagup*, *Toomas* ning *Jüri*, mis oli populaarne ka 1835. aastal. 1865. aastal pandi kolmest kolme eesnimega poisist kahe teiseks nimeks *Carl*.

1870. aastal olid esikolmikus, nagu ka viis aastat varem, eelistatuimana *Juhan* (23,4%, 29 kandjat) ja *Jaan* (10,5%, 13) (vt tabel 13). Seega pandi *Juhan* nimeks ligi veerandile poistest ning võrreldes *Jaaniga* oli nimi ka oluliselt populaarsem. Kolmandale kohale tuli *Jaagup* (8,1%, 10). 1865. aastaga sarnaselt olid kümne populaarsema nime seas veel *Aleksandr*, *Kaarel*, *Jüri* ja *Mihkel*, uuteks nimedeks olid *Kustaw*, *Anton* ja *Tiido*.

1885. aastal oli tippnimeks uus nimi *Johannes* (16,2%, 18 kandjat), teisele kohale jõudis *Kristian* (5,4%, 6) ning kolmandat-neljandat kohta jäid jagama *Herrmann* ja *Juhan* (kumbagi 3,6% 4 kandjaga) (vt tabel 13). Viiendal kohal oli 1870. aasta kuues nimi *Kustaw* ning 6.–14. kohta jagasid igaüks 1,8% ja kahe kandjaga *Kaarel*, *Mihkel*, *Tiido*.

(esinesid ka 1870. aasta eelismede hulgas), *Johann, Julius, Oskar, Ruben, Rudolf* ja *Theodor* (uute nimedena).

1885. aastal oli teise eesnimena kinnistunud *Johannes*, mida kandis neli poissi ehk viiendik kahe- ja rohkemanimelistest poistest. Kolmele poisile pandi teiseks nimeks *Leopold* ja *Aleksander* ning kahele poisile teiseks nimeks *Rudolf* ja *Eduard*. Samal aastal sai kaks poissi nimeks *Johannes Leopold* ja samuti kaks poissi *Johannes Eduard*.

1890. aastal oli taaskord kõige populaarsem poisinimi *Johannes*, mis anti rohkem kui viiendikule poistest (22,2%le, 28 kandjat) (vt tabel 13). Sellele järgnes *Anton*, mis oli uurimisperioodil esimest korda populaarsete nimede hulgas 1870. aastal (8,7%, 11), ning kolmandat-neljandat kohta jäid jagama *Aleksander*, mis 1885. aastal eelismede hulka ei mahtunud, ja *August* (kumbagi 9,9% 10 kandjaga). Sarnaselt 1885. aastaga olid esikümne hulgas lisaks *Johannesele* ka *Herrmann, Julius, Kaarel, Ruben* ja *Rudolf*. Samuti olid 1890. aastal populaarsed 1870. aastal kolmandale kohale tulnud *Jaagup* ning ka 1840. aastal eelismede hulka kuulunud *Karl ~ Carl*. Uute nimedena olid 1890. aastal populaarsete nimede seas *Eduard* ja *Heinrich*. Samal aastal oli *Johannes* teiseks nimeks neljal poisil (16% kahe- ja rohkemanimelistest poistest) ja *Eduard* kolmel poisil (13%).

Tippnimede hulgas esines huvitav tendents: igal kümnendil oli üks tippnimi: 1830. aastatel *Jaan*, 1860. aastatel *Juhan* ja 1880. aastatel *Johannes*.

Tabel 13. Lüganuse populaarsed poisinimed %-des.

Jrk	1835		1840		1865	
1.	Jaan	11,6	Jaan	14,8	Juhan	18,2
2.	Jakob	10,7	Juhhan	13,9	Kaarel	13,1
3.	Maddis	9,9	Karel	7	Jaan	8,8
4.	Juhhan	9,1	Jacob	6,1	Jüri	8
5.	Mihkel		Jurg		Mihkel	
6.	Mart	5	Kusto	5,2	Jaagup	5,8
7.	Otto		Mihkel		Madis	4,4
8.	Predik	4,1	Maddis	4,3	Aleksandr	2,9
9.	Karel	3,3	Otto	3,5	Mart	
10.	Jürri	2,5	Maddi	2,6	Toomas	
	Simmo		Mart			
	Alexander		Simmo			
			Carl			
			Josep			
Jrk	1870		1885		1890	
1.	Juhan	23,4	Johannes	16,2	Johannes	22,2
2.	Jaan	10,5	Kristian	5,4	Anton	8,7
3.	Jaagup	8,1	Herrmann	3,6	Aleksander	7,9
4.	Aleksandr	7,3	Juhan		August	
5.	Kaarel	6,5	Kustaw	2,7	Eduard	6,3
6.	Kustaw	5,6	Johann	1,8	Herrmann	4
7.	Anton	4,8	Julius		Julius	
8.	Jüri		Kaarel		Kaarel	3,2
9.	Mihkel		Mihkel		Jaagup	
10.	Tiido	3,2	Oskar		Karl	2,4
			Ruben		Ruben	
			Rudolf		Rudolf	
			Theodor		Heinrich	
			Tiidu			

5.3. Tüdrukute eelisinimed Lüganusel

1835. aastal oli kõige populaarsemaid tüdrukunimesid kaks: *Liso* ja *Mai* (kumbagi 13,3%l tüdrukutest ja mõlemal 12 kandjat), kolmandat-neljandat kohta jäid jagama *Marri* ja

Maarja (kumbagi 12,2% ning 11 kandjat) (vt tabel 14). Veel mahtusid eelisnimede hulka *Leno*, *Anne*, *Kaddri*, *Anno*, *Kreet*, *Kai*, *Mathilde* ja *Tina*.

Viis aastat hiljem ehk 1840. aastal oli populaarseimaks nimeks *Marri* (17,6%, 16 kandjat), teisele kohale tuli seekord *Leno* (12,1%, 11) ning kolmandat-neljandat kohta jäid jagama *Mai* ja *Maria* (kumbagi 11% ja 10 kandjat) (vt tabel 14). Seega olid nii *Marri* kui ka *Mai* mõlemal aastal esikolmikus. Lisaks selgub, et esikümne nimedes vahetusi võrreldes 1835. aastaga pooled nimed: varem populaarseks osutunud nimede seas olid lisaks eespool mainitutele, v.a *Maria*, veel *Kaddri*, *Liso* ja *Maarja*, uute nimedena olid eelistatute hulgas *Maria*, *An*, *Ewa* ja *Mina*.

1865. aastal oli aga Lüganuse eelistatuimaks tüdrukunimeks tõusnud *Miina* (16,5%, 23 kandjat) (vt tabel 14). Teisele kohale tuli *Mari* (14,4%, 20) ning esikolmikusse jõudis veel *Maarja* (10,8% ja 15). Ka ülejäänud nimedes polnud võrreldes viie aasta taguse ajaga suuri muutusi: jälle olid lisaks esikolmikunimede populaarsed *Liisu* ~ *Liso*, *An*, *Kad(d)ri*, *Mai* ja *Leenu* ~ *Leno*. Uute nimedena osutusid populaarseks ka *Anna*, *Juula* ja *Pauline*.

1865. aastal pandi viie tüdruku teiseks nimeks *Marie* ning kahe tüdruku teiseks nimeks *Maria*, seega sai endale *Marie* või *Maria* nimeks seitse tüdrukut ehk 87,5% kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest. Samal aastal pandi kahe tüdruku nimeks *Pauline Marie* ning samuti kahe tüdruku nimeks *Anna Maria*.

1870. aastal oli populaarseim tüdrukunimi 1840. aasta eelistatuim ning 1865. aasta teisele kohale jäänud *Mar(r)i* (17,4%, 23 kandjat) (vt tabel 14). Teisel kohal oli 1865. aasta populaarseim nimi *Miina* (11,4%, 15) ning kolmandale kohale jõudis *Leenu* (9,1%, 12). Lisaks esikolmikunimede olid sarnaselt 1865. aastaga eelistatud nimede seas veel *An*, *Liisu*, *Maarja*, *Mai* ja *Anna*. 10. ja 11. kohta jäid jagama uus nimi *Liina* ning viimati 1835. aastal populaarsete nimede seas olnud *Ti(i)na*.

1885. aastal oli tippnimeks *Miili* (14,8%, 17 kandjat), teisel kohal *Ida* (7,8%, 9) ning kolmandal kohal *Pauline* (7%, 8), mis jõudis ka 1865. aastal eelisnimede hulka (vt tabel 14). Ka viis aastat varem eelistatud nimedena mahtusid 1885. aastal populaarsete hulka

veel *Maria ~ Marie, Miina ja Liina*. Suurem osa varem eelistatud nimedest oli aga vahetunud: lisaks tulid esile *Emilie, Olga, Maali, Netti ja Kristina*.

1885. aastal olid populaarsed teised nimed *Pauline* (kuuel tüdrukul, 15,8%l kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest) ja *Paulina* (viiel tüdrukul, 13,2%), seega oli kokkuvõttes *Pauline* või *Paulina* 11 tüdruku teiseks eesnimeks, mis moodustas 28,9% kahe ja rohkemanimelistest tüdrukutest. Ka *Maria* oli nimeks kuuel tüdrukul (15,8%) ja *Marie* kahel tüdrukul (5,3%), seega nimi *Maria* või *Marie* kaheksal tüdrukul ja 21,1%l kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest. *Kristina* ja *Elisabeth* pandi teiseks nimeks kolmele tüdrukule. 1885. aastal sai kolm tüdrukut nimeks *Ida Pauline*, kaks tüdrukut *Olga Maria* ja kaks *Anna Marie*, üks tüdruk *Anna Maria*, üks tüdruk *Annetta Pauline* ja üks tüdruk *Annette Pauline*.

1890. aastal oli kõige populaarsemaks tüdrukunimeks tõusnud *Ida* (9,5%, 14 kandjat) (vt tabel 14). Teist ja kolmandat kohta jäid jagama *Helena* ja *Olga* (mõlemat 6,8% ning 10 kandjat). Sarnaselt 1885. aastaga olid esikümne hulgas lisaks *Idale* ja *Olgale* ka *Marie, Pauline, Ma(a)li, Emilie, Miili ja Miina*. Lisaks *Helenale* oli 1890. aastal uue nimena eelistatute seas ka *Johanna*.

1890. aastal oli teise nimena kinnistunud *Marie ~ Maria*, kui sellise nime sai 17 tüdrukut ehk 25% kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest. Kümne tüdruku (14,7%) teiseks nimeks oli *Marie* ning seitsmel tüdrukul (10,3%) *Maria*. Ka *Pauline ~ Paulina* oli teise nimena populaarne: 12 kandjat ja 17,6%l kahe- ja rohkemanimelistest tüdrukutest. *Pauline* sai teiseks nimeks üheksa tüdrukut (13,2%) ja *Paulina* kolm tüdrukut (4,4%). *Rosalie* ja *Kristina* pandi teise nimena neljale tüdrukule (mõlemat 5,9%). Samal aastal nimetati neli tüdrukut *Anna Mariaks* (6,8% kahenimelistest tüdrukutest) ja kaks tüdrukut *Anna Marieks*, seega sai *Anna Maria ~ Anna Marie* endale nimeks kuus tüdrukut ehk 10,2% kahenimelistest tüdrukutest. 1890. aastal pandi kolmele tüdrukule nimeks *Ida Pauline*, kahele tüdrukule *Olga Pauline*, kahele *Alide Pauline* ja kahele *Ida Kristina*.

Tabel 14. Lüganuse populaarsed tüdrukunimed %-des.

Jrk	1835		1840		1865	
1.	Liso	13,3	Marri	17,6	Miina	16,5
2.	Mai		Leno	12,1	Mari	14,4
3.	Marri	12,2	Mai	11	Maarja	10,8
4.	Maarja		Maria		Liisu	9,4
5.	Leno	10	Kaddri	9,9	An	
6.	Anne	7,8	Liso	6,6	Kadri	7,9
7.	Kaddri		Maarja	5,5	Mai	7,2
8.	Anno	6,7	An	4,4	Leenu	6,5
9.	Kreet	4,4	Ewa		Anna	2,2
10.	Kai	2,2	Mina		Juula	
	Mathilde				Pauline	
	Tina					
Jrk	1870		1885		1890	
1.	Mari	17,4	Miili	14,8	Ida	9,5
2.	Miina	11,4	Ida	7,8	Helena	6,8
3.	Leenu	9,1	Pauline	7	Olga	
4.	An	7,6	Marie	6,1	Marie	5,4
5.	Liisu	6,8	Miina		Pauline	4,8
6.	Maarja	6,1	Emilie	4,3	Mali	4,1
7.	Mai	5,3	Olga		Emilie	3,4
8.	Maria		Liina	3,5	Johanna	
9.	Anna	4,5	Maali		Miili	
10.	Liina	3,8	Netti	2,6	Miina	
	Tiina		Kristina			

6. KODAVERE JA LÜGANUSE EESNIMEDE VÕRDLUS

6.1. Sündinute arv

Kodaveres sündis keskmiselt 183 last aastas ja Lüganusel 58 võrra enam, st 241 last aastas. 1835., 1840., 1865., 1870., 1885. ja 1890. aastal sündis Kodaveres 350 last (149 poissi ja 201 tüdrukut) vähem kui Lüganusel. Kodaveres oli keskmine sündinud poiste 98, samas kui Lüganusel ulatus see 122 poisini. Tüdrukute seas oli suurem erinevus, sest keskmiselt sündis Kodaveres 33 tüdrukut aastas vähem kui Lüganusel. Kodaveres sündis igal aastal rohkem poisse kui tüdrukuid, aga Lüganusel ületas poiste arv tüdrukute oma vaid 1835. ja 1840. aastal. Seega sündis analüüsitavatel aastatel Lüganusel rohkem lapsi ning Kodaveres sündis tüdrukuid oluliselt vähem.

6.2. Eri nimede arv

Kodaveres pandi lastele keskmiselt 22 eri poisinime aastas, samas kui Lüganusel 12 võrra rohkem, 36 eri poisinime aastas. Kui Kodaveres oli aastate lõikes eri poisinimede osas 2–5-nimeline erinevus (20–25 eri nime), siis Lüganusel oli see veidi suurem, 2–9 nimeline erinevus (29–38 eri nime). Kodaveres said lapsed keskmiselt 24 eri tüdrukunime aastas, aga Lüganusel 29 eri tüdrukunime aastas. Kui aastate lõikes oli eri tüdrukunimede osas Kodaveres 1–6-nimeline erinevus (21–27 eri nime), siis Lüganusel palju suurem, 3–29-nimeline erinevus (17–46 eri nime). Kodaveres oli esimesel kahel uuritaval aastal rohkem eri poisinimesid ning järgnevatel aastatel veidi rohkem eri tüdrukunimesid. Lüganusel pandi aga rohkem eri poisinimesid kuni 1885. aastani, mil võeti kasutusele rohkem eri tüdrukunimesid. Kodaveres oli eri nimede hulk analüüsitavate aastate jooksul nii poisi- kui ka tüdrukunimede osas suhteliselt stabiilne, Lüganusel poisinimede osas samuti üsna stabiilne, kuid tüdrukunimede hulk kasvas 55 aasta jooksul 29 võrra, olles 1835. aastal vaid 17 ning 1890. aastal 46. Seega oli Lüganusel 1890. aastal pea poole rohkem tüdrukunimesid kui Kodaveres (26 vs 46).

6.3. Kahe ja enama nime andmine

Nii Kodaveres kui ka Lüganusel oli 1835. aastal võrdse osakaaluga kahenimelisi lapsi, vastavalt 3,6% ja 3,3%. Kodaveres sai aga rohkem tüdrukuid kaks nime, samas kui Lüganusel said rohkemad poisid kaks nime. Kahe nime osakaalu järsk tõus toimus 1885. aastal nii Kodaveres kui ka Lüganusel: 1870. aastal oli Kodaveres kaks nime 6,2% lastest ja Lüganusel 3,9% lastest ning 1885. aastal sündinud laste hulgas kandis Kodaveres kahte nime 25,6% lastest ja Lüganusel 23,9% lastest. 1890. aastal oli nii Kodaveres kui ka Lüganusel väga paljudel lastel kaks nime: Kodaveres 52,6% ja Lüganusel 41,1% tüdrukutest ning Kodaveres 23,3% ja Lüganusel 17,5% poistest. Mõlemas kihelkonnas osutus kahe nime andmine tüdrukutele poole populaarsemaks kui poistele. Selgub, et sajandi lõpus pandi Kodaveres võrreldes Lüganusega nii poistele kui ka tüdrukutele 10% võrra rohkem kahte eesnime.

Kolme nime andmine oli 55 aasta jooksul Lüganusel populaarsem kui Kodaveres. Lüganusel sai igal aastal 1–4 last kolm nime, aga Kodaveres pandi vaid 1835., 1840. ja 1870. aastal 2–4 lapsele kolm nime. Lüganuse nimepanekus on näha, et 1890. aastal oli kolme nime andmine muutunud võrreldes sajandi algusega populaarsemaks: 2,4% poistest ja 6,1% tüdrukutest sai endale kolm nime, samas kui 1835. aastal oli see 0,5%. Kodaveres tundus aga kolme nime panemine aastate lõikes pigem juhuslik.

Kahe ja enama nime osakaal oli mõlemas kihelkonnas sajandi vältel suhteliselt sarnane: neljal esimesel analüüsitaval aastal Kodaveres 3,6–7,1% ja Lüganusel 3,8–4,7% ning 1890. aastal Kodaveres 38,5% ja Lüganusel 34,1%.

6.4. Vaderite ja vanemate järgi nimetamine

Sajandi esimeses pooles oli vaderi järgi nime andmine Kodaveres populaarsem kui Lüganusel: 1835. aastal sai Kodaveres ristivanema nime eeskujul nime 39,1% lastest ning Lüganusel veerand lastest (24,2%). Seejuures sai Lüganusel 6% rohkem tüdrukuid vaderi järgi nime, samas kui Kodaveres ligikaudu võrdne osakaal tüdrukutest ja poistest. 1840. aastal tõusis Kodaveres vaderi järgi nimetamine 6% võrra ning poisid said ligi 10% võrra

rohkem ristiisa nime eeskujul nime kui tüdrukud ristiema nime eeskujul. Lüganusel oli samal aastal tõusnud vateri järgi nime andmine umbes 3% ning hoopis tüdrukud said ristiema järgi rohkem nime võrreldes poistega (kolmandik vs veerand). 1865. aastal langes ristivanema järgi nimetamine: Kodaveres sai kolmandik lastest ning Lüganusel veerand lastest ristivanema nime. Lüganusel langes 1870. aastal vateri järgi nimetamine järsult 1,1%ni, kuid Kodaveres oli toimunud väike langus, 29,8%ni. 1885. aastal sai Kodaveres 17,1% lastest ristivanema järgi nime ning Lüganusel 11,1% lastest, kuid 1890. aastal oli vateri nimi veel umbes kümnendikul lastest (12%), aga Lüganusel vaid 0,7% lastest. Seega toimus sajandi vältel vateri järgi nime andmises langustendents, kuid äkilisem oli see Lüganusel, kus 1890. aastaks oli selline tava pea ära kadunud. Kodaveres sai peale 1835. aasta alati rohkem poisse vateri järgi nime, samas kui Lüganusel kolmel esimesel aastal rohkem tüdrukuid ning kahel järgneval aastal veidi rohkem poisse. Teise või järgneva nime said ristivanema nime eeskujul analüüsitavaate aastate vältel nii Kodaveres kui ka Lüganusel üksikud lapsed.

Kummaski kihelkonnas polnud vanema järgi nime andmine analüüsitavaate aastate jooksul tavapärane. Nii Kodaveres kui ka Lüganusel sai aastate lõikes 1–4 last vanema järgi nime ning sage oli seegi, et poiste seas anti isa nimi vaid mõnel aastal.

6.5. Poiste eelisnimed

1835. aastal oli mõlemas kihelkonnas tippnimeks laennimi: Kodaveres *Karel*, mille osakaaluks oli 17,4% ning Lüganusel *Jaan*, mille osakaaluks oli 11,6%. Mõlemas kihelkonnas olid esikolmiku hulgas *Jaan* ja *Jakob*. Esikaheteistkümmesse jõudsid mõlemas kihelkonnas veel *Juhhan*, *Mihkel*, *Karel*, *Jürri* ja *Maddis* ning seega olid üle pooled eelisnimedest kattuvad. Peale *Jakobi* olid Kodaveres eelisnimede seas vaid laennimed, kuid Lüganusel jõudsid populaarsete sekka lisaks *Jakobile* ka vöörapärased nimed *Otto* ja *Alexander*.

1840. aastal olid taas esikohal laennimed: Kodaveres *Karel* ja *Kustaw* (12,4% kumbagi) ning Lüganusel oli, nagu viis aastat tagasi, esikohal *Jaan* (14,8%). Esinelikusse mahtusid samal aastal mõlemas kihelkonnas *Karel* ja *Jaan*. Lisaks neile olid eelisnimede seas

ühisteks veel *Jagob ~ Jacob, Juhhan, Josep, Mart* ja *Mihkel*. Taaskord olid pooled eelisnimedest kattuvad. Võõrapäraseid eelisnimesid olid vaid Lüganusel (*Jacob, Otto* ja *Carl*).

1865. aastal oli mõlemas kihelkonnas endiselt tippnimeks laennimi: Kodaveres *Josep* (25,7%) ning Lüganusel *Juhan* (18,2%). Ühiste eelisnimedena kasutati mõlemas kihelkonnas laennimesid *Ka(a)rel, Jaan, Mihkel* ja võõrapärast nime *Aleksander ~ Aleksandr*, seega kattusid vähem kui pooled eelisnimed. 1865. aastal oli Kodavere eelisnimede seas mitmeid laennimede võõrapäraseid variante ning uusi võõrapäraseid nimesid (*Jakob, Aleksander, Johann, Julius*), samas kui Lüganusel esinesid peale *Aleksandri* vaid laennimed.

1870. aastal oli mõlemas kihelkonnas tippnimeks laennimi: Kodaveres *Willem* (18,1%) ja Lüganusel *Juhan* (23,4%). Seekord kattusid mõlemas kihelkonnas nimed *Kustaw, Ka(a)rel, Jaan* ja *Aleksander ~ Aleksandr*, taaskord vähem kui pooled eelisnimedest. Kodaveres oli 1870. aastal võrdselt laennimesid ning laennimede võõrapäraseid variante ja uusi võõrapäraseid nimesid (kümnest nimest viis võõrapäraseid), kuid Lüganusel olid endiselt esil laennimed (kümnest nimest kaks võõrapäraseid).

1885. aastal oli mõlemas kihelkonnas tippnimeks võõrapärane nimi: Kodaveres *August* (19,4%) ning Lüganusel *Johannes* (16,2%). Kattuvaid nimesid oli vähe: esinelikus oli mõlemas kihelkonnas *Johannes* ning eelisnimede seas *Rudolph ~ Rudolf*. Kodaveres oli eelistama hakatud võõrapäraseid nimesid (11 nime seas laennimedest vaid *Josep, Tawet* ja *Willem*). Lüganusel olid aga võõrapäraseid ja laennimed veidi rohkem tasakaalus: kuus nime 14st olid laennimed.

1890. aastal olid, nagu viis aastat varemgi, mõlemas kihelkonnas samad võõrapäraseid tippnimed: Kodaveres *August* (20,4%) ja Lüganusel *Johannes* (22,2%). Esineliku nimed olid peaaegu kattuvad, sest sinna mahtusid mõlemas kihelkonnas *August, Johannes* ja *Aleksander ~ Aleksandr*. Ülejäänud eelisnimede hulgas pandi mõlemas kihelkonnas nimeks ka *Eduard, Ka(a)rel* ja *Rudolph ~ Rudolf*. Seega olid pea pooled eelisnimedest kattuvad. 1890. aastal olid mõlemas kihelkonnas laennimed suures vähemuses: Kodaveres oli neid 13st neli ning Lüganusel 13st kaks.

Nii Kodaveres kui ka Lügänuke kihelkonna puhul on huvitav jälgida *Jaani* osatähtsuse langust eelisnimega ning *Johannese* esilekerkimist. *Jaan* oli Kodaveres 8,7%ga 1835. aastal eelisnimede esikolmikis ning 1840. aastal 11,2%ga esinelikus. 1865. aastaks langes *Jaani* osatähtsus 2,7%-le ning tema kõrvale ilmus ka *Johannes* 1,8%ga. 1870. aastal oli *Jaani* osatähtsus veelgi langenud, 2,1%-ni, ning *Johannese* osatähtsus oluliselt tõusnud, 10,6%-ni. 1885. aastal *Jaan* enam eelisnimede hulka ei mahtunud, kuid *Johannese* osatähtsus oli jõudnud 12,9%-ni ning nimi jagas 3.–4. kohta. 1890. aastal oli *Johannes* 18,4%ga teisel kohal. Lügänuke esines sarnane tendents, kuid see joonistus erinevate aastate osakaale ja tabelikohti arvesse võttes veelgi ilmekamalt välja. 1835. ja 1840. aastal oli *Jaan* Lügänuke tippnimi, vastavalt 11,6% ja 14,8%ga. 1865. ja 1870. aastal *Jaani* osatähtsus langes veidi, vastavalt 13,1% ja 10,5%-ni ning eelisnimede seas oli *Jaan* vastavalt kolmas ja teine. 1885. ja 1890. aastal *Jaani* enam eelisnimede seas näha polnud, kuid tippnimeks oli saanud *Jaani* võõrapärane variant *Johannes* 16,2% ja 22,3%ga.

6.6. Tüdrukute eelisnimed

Mõlemas kihelkonnas olid 1835. aastal tippnimeks laennimed: Kodaveres *Marri* (24,7%) ja Lügänuke jagasid esikohta *Liso* ja *Mai* (mõlemat 13,3%). Mõlemas kihelkonnas olid esiviisiku nimedeks *Marri* ja *Liso* ning eelisnimede seas kattusid veel *Anno* ja *Kad(d)ri*, seega olid kolmandik nimedest kattuvad. Mõlemas kihelkonnas eelistati laennimesid. Kodaveres olid eelisnimede seas ka võõrapärased *Katharina* ja *Anna* ning Lügänuke võõrapärane *Mathilde*.

1840. aastal oli taaskord mõlema kihelkonna tippnimeks laennimi: Kodaveres *Mina* (16,1%) ning Lügänuke *Marri* (17,6%). Nii Kodaveres kui ka Lügänuke esineliku nimedest kattus *Marri* ja ülejäänud eelisnimede hulgas olid ühisteks *Mina*, *An*, *Leno*, *Liso* ja *Kad(d)ri*. Seega kattusid kihelkondades pooled populaarsetest nimedest. Nii Kodaveres kui ka Lügänuke eelistati 1840. aastal laennimesid. Kodaveres esines ka nime *An* võõrapärane variant *Anna* ning Lügänuke oli esinelikus nime *Marri* võõrapärane variant *Maria*.

1865. aastal olid endiselt populaarseimateks nimedeks laennimed: Kodaveres *Lisa* (19,6%) ning Lüganusel *Miina* (16,5%). Mõlemas kihelkonnas olid eelisnimedeks *Mi(i)na*, *Mar(r)i*, *Anna*, *An(n)*, *Kadri* ja *Leno ~ Leenu*. Seega kattusid pooled eelisnimedest. Endiselt eelistati panna laennimesid, mõlema kihelkonna populaarsete nimede seas oli vaid kaks võõrapärast nime: Kodaveres *Anna* ja *Maria* ning Lüganusel *Anna* ja *Pauline*.

Ka 1870. aastal oli mõlemas kihelkonnas tippnimeks laennimi: Kodaveres taaskord *Lisa* (21,4%) ning Lüganusel *Mari* (17,4%). Ka esikolmikus olid mõlemas kihelkonnas laennimed, millest kattus *Mi(i)na*. Ühisteks eelisnimedeks olid ka *Mar(r)i*, *Anna* ja *An*. Seega olid pooled eelisnimed kattuvad. Kodaveres oli 1870. aastal populaarsete seas vaid üks võõrapärane nimi (*Anna*) ning Lüganusel kaks võõrapärast nime (*Maria* ja *Anna*).

1885. aastal olid mõlemas kihelkonnas laennimed võõrapäraste nimede poolt pea välja vahetatud, Kodaveres küll rohkem kui Lüganusel. Kui Lüganusel oli tippnimeks laennimi *Miili* (14,8%), siis Kodaveres oli selleks võõrapärane *Ida* (9,5%). Ka mõlema kihelkonna esinelikus oli *Ida* olemas, samuti kattusid kihelkondades võõrapärased nimed *Olga*, *Pauline*, *Marie*, *Ma(a)li* ning laennimed *Miili* ja *Miina*. 1885. aastal olid üle poole eelisnimedest kattuvad. Kui Kodaveres olid 13 nimest vaid kaks laennimed, siis Lüganusel oli laennimesid paari võrra rohkem: 11 nimest neli olid laennimed.

1890. aastal oli eelisnimestik sarnane viie aasta taguse ajaga. Mõlemas kihelkonnas oli tippnimeks *Ida* (Kodaveres 15,5%l tüdrukutest ning Lüganusel 9,5%l tüdrukutest). Lisaks sellele nimele kattusid kihelkondades ka võõrapärased *Pauline* ja *Emilie* ning laennimi *Miili*. Seega olid 1890. aastal pea pooled eelisnimed ühised. Seekord oli Kodaveres eelisnimede seas rohkem laennimesid kui Lüganusel: Kodaveres olid kümnest nimest neli laennimed, samas kui Lüganusel vaid kaks nime kümnest.

Tüdrukunimedest on 19. sajandi jooksul teinud läbi muutuse *Mar(r)i* ja *Maria ~ Marie*. Kodaveres oli *Marri* 1835. aastal ülekaalukalt 24,7%ga tippnimi, 1840. aastal oli *Marri* osakaal eelisnimede seas poole võrra vähenenud, 12,6%ni, kuid sellega oli nimi teisel kohal. 1865. aastaks oli *Marri* osatähtsus taaskord poole võrra vähenenud, 5,2%ni, ning eelisnimede hulka ilmus ka *Maria* 2,1%ga, jagades 8.–12. kohta. 1870. aastal oli *Marri*

eelisnimede seas 4,8%ga ja nime võõrapärast varianti populaarsete hulgas polnud. Küll aga oli 1885. aastal *Marie* 5,4%ga eelisnimede hulgas, olles kuuendal kohal. 1890. aastal polnud tabelis *Marrit* ega *Mariat* ~ *Mariet*. Lüganusel esines sarnane muutuste jada. 1835. aastal jagas *Marri* 12,2%ga 3.–4. kohta ja 1840. aastal oli tippnimi 17,6%ga. 1840. aastal oli eelisnimede seas ka *Maria* ja seda 11%ga, jagades 3.–4. kohta. *Mari* oli 1865. aastal 14,4%ga teisel kohal, *Mariat* ~ *Mariet* eelisnimede seas polnud. 1870. aastal oli *Mari* endiselt väga populaarne, olles 17,4%ga tippnimi ning *Maria* oli eelisnimede seas 5,3%ga 7.–8. kohal. 1885. ega 1890. aastal *Mari* enam eelisnimede hulka ei jõudnud, kuid *Marie* oli populaarne vastavalt 6,1% ja 5,4%ga.

7. JÄRELDUSED

Kodaveres ei toimunud 55 aasta vältel eri poisi- ja tüdrukunimede arvus olulisi muutusi, ka Lüganuse poisinimede seas polnud märgata eri nimede arvu suurt tõusu või langust. Hussari (2011: 40) andmed Martna ja Palamuse kihelkonna kohta kinnitavad samasugust tendentsi: Martna ja Palamuse eri poisinimede hulk oluliselt ei muutunud, ka Martna eri tüdrukunimede arv oli sajandi vältel üsna ühtne. Küll aga joonistus Lüganuse tüdrukunimede seas välja selge muster: 1835. aastal oli tüdrukunimesid alla kahekümne, igal analüüsitud aastal nimede arv tõusis ning võrreldes 1835. aastaga oli eri tüdrukunimede arv 1890. aastaks rohkem kui kahekordistunud, ulatudes 46 nimeni. Võrdluseks Hussari uurimusest (2011: 40): Palamuse kihelkonna puhul võib märgata sarnast muutust – eri nimede arv pea kahekordistus 55 aastaga (28 vs 48 eri nime) –, kuid muutus oli varasem võrreldes Lüganusega, sest juba 1844.–1850. aastal oli eri tüdrukunimesid 42.

Kodaveres oli kolme eesnime andmine analüüsitud aastate jooksul harv. Lüganusel oli see veidi populaarsem, kuid kolmenimeliste laste arv moodustas siiski väikese protsendi kõikidest nime saanutest. Kodavere tüdrukunimede puhul on märgata, et sajandi lõpuks oli võrreldes eelnevate aastatega kolme nime andmine hoogustunud, sest kolm nime sai 6,1% tüdrukutest.

Kahe ja enama eesnime andmises on nii Kodaveres kui ka Lüganusel näha olulisi muutusi, tüdrukutel ja poistel on kahe või rohkema nime omaksvõtt toimunud erinevas tempos. Sajandi esimeses pooles sai kaks või rohkem nime ligi 4% lastest, kuid sajandi lõpuks oli nende arv pea kümnekordistunud, st 1890. aastal sai juba 34% lastest Lüganusel ja 39% lastest Kodaveres mitu nime. Kahe ja enama nime osakaalu suurt tõusu (umbes 20%) on märgata 1870. ja 1885. aasta vahel. Martnas ja Palamusel oli mitme nime panemine sajandi esimeses pooles Lüganuse ja Kodaverega võrreldes samuti väikese osakaaluga (1%–3%). Kuigi Martnas tõusis mitmenimeliste laste arv sajandi vältel vähe ning oli 1890. aastal vaid 7,8%, siis Palamuse andmed on Kodavere ja Lüganusega sarnased: kahe ja enama nime saanute arv tõusis hüppeliselt 1870. ja 1885. aasta vahel ning moodustas 1890. aastal 36% kõigist nimedest. (Hussar 2011: 40) Mitme nime suur

populaarsus oli eelkõige omane tüdrukunimedele: 1890. aastal kandsid Kodaveres rohkem kui pooled tüdrukud ning Lüganusel veidi vähem kui pooled tüdrukud mitut nime. Ka Palamusel oli pooltel tüdrukutest 1890. aastal kaks või rohkem nime (Hussar 2011: 40).

Ristivanema järgi lapsele nime panemine oli Kodaveres ja Lüganusel sajandi esimeses pooles populaarne, Kodaveres kandis vateri järgi saadud nime umbes 40% ning Lüganusel umbes 25% lastest. Seejärel see vähenes iga analüüsitud aastaga ning oli Kodaveres 1890. aastal vaid 12% ja Lüganusel täiesti kadunud komme, vaid 0,7% lastest sai vateri järgi nime. Võrreldes Hussari (2009: 524) Eesti eri paikade 12 kogudusest pärit andmetega, mille alusel said keskmiselt pooled lastest 1840. aastal vateri järgi nime, on Kodavere nimepanekutava sellega kõrvutatav, kuid Lüganuse kohta võib väita, et seal oli vateri järgi nimetamine väiksema osakaaluga kui ülejäänud Eestis.

Vanema nime eeskujul lapsele nime andmine oli Kodaveres väga väikese osakaaluga kogu sajandi vältel, poisid said isa nime vaid kahel esimesel vaadeldud aastal. Lüganusel oli vanema järgi nime panemine analüüsitud aastatel juhuslik: paaril aastal sai 1–3 poissi isa nime ning ühel aastal kolm tüdrukut ema nime. Ka Hussar (2009: 523) leidis 12 koguduse nimepanekut kõrvutades, et umbes kolmandikus neist oli vanemate järgi nimetamine 1840. aastal harv ning 1890. aastal veelgi tavatumaks muutunud.

Sajandi esimeses pooles kattusid Kodavere ja Lüganuse kihelkonna poiste eelismimedest umbes pooled, sajandi teises pooles ja sajandi lõpus olid populaarsetest nimedest ühised vähem kui pooled. Tüdrukunimede seas olid üle poole nimedest ühised 1885. aastal, pooled nimedest kattusid 1840., 1865. ja 1870. aastal ning vähem kui pooled 1835. ja 1890. aastal.

Siinse uuringu Kodavere kihelkonna tulemused kinnitavad Hussari (2009: 520–521) 19. sajandi eesnimemuutuste teooriat, mille järgi olid sajandi esimeses pooles kasutusel laennimed, 1850. aastatest tulid kasutusele laennimede võõrapärased variandid ning 1870. ja 1880. aastatel hakkasid lisanduma uued võõrapärased nimed. Kodavere eelistatud poisinimede hulgas oli enne 1865. aastat vaid üks võõrapäraseks klassifitseeritud nimi (*Jakob ~ Jagob*). 1865. ja 1870. aastal oli *Juhhan* asendunud

*Johannese*ga, kuid *Jaan* oli endiselt eelisnimede seas, aga nime populaarsus oli langenud. 1885. ja 1890. aastaks oli lisandunud rohkelt uusi võõrapäraseid nimesid, nagu *Eduard*, *Rudolph*, *August*, *Hugo* ja *Woldemar*, mis olid varasemad nimed pea välja tõrjunud. Lüganusel toimunud eesnimemuutused olid aga veidi aeglasemad kui Kodaveres ja teistes kiiremate muutustega kihelkondades (Hussar, 2011: 36–37). Lüganuse kihelkonnas olid samuti sajandi esimesel poolel ülekaalukalt kasutusel laennimed, võõrapäraseid nimesid olid võrreldes Kodaverega veidi rohkem esindatud: *Otto*, *Alexander*, *Jakob* ~ *Jacob* ja *Carl*. 1865. ja 1870. aasta populaarsed poisinimed kinnitavad, et Lüganusel toimus laennimede võõrapärase variantide sissetulek aeglasemalt: endiselt olid väga populaarsed *Juhan* ja *Jaan* ning *Johannest* polnud üldse eelisnimede seas. *Johannes* jõudis aga tippnimeks 1885. aastal ja püsis sellena ka 1890. aastal. Samuti on mõlema aasta eelisnimede hulgas näha palju võõrapäraseid nimesid (*Herrmann*, *Ruben*, *Theodor*, *Eduard* ja *Heinrich*), mis pole aga laennimesid täiesti kõrvale tõrjunud.

Ka Kodavere populaarsete tüdrukunimede seas 55 aasta jooksul toimunud muutused näitavad Hussari (2009) 19. sajandi nimemuutuste teooria paikapidavust. 1835. ja 1840. aastal olid eelistatud laennimed, võõrapärase nimedena olid kasutusel *Anna* ja *Katharina*. 1865. aastal oli *Anna* saavutanud suurema osakaalu nimede seas kui *An* ning *Marri* kõrvale oli ilmunud *Maria*, 1870. aastal oli laennimede kõrval vaid *Anna*. 1885. ja 1890. aastal oli varasem nimekasutus uute võõrapärase nimedega asendunud, sisaldades nimesid, nagu *I(i)da*, *Olga*, *Pauline* ja *Emilie*. Lüganuse tüdrukute eelisnimede muutused on sarnased sama kihelkonna poisinimede muutustega, mis olid veidi aeglasemad kui Kodaveres. 1835. ja 1840. aastal olid eelisnimedena kasutusel laennimed, mille sekka olid jõudnud ka võõrapäraseid *Mathilde* ja *Maria*. 1865. aastal jagasid eelistatud laennimede kõrval 9.–11. kohta võõrapäraseid *Anna* ja *Pauline*. 1870. aastal olid taaskord populaarsete nimede seas *Maria* ja *Anna*, kuid nad jäid alla nende nimede eestipärasele variantidele *Mari* ja *An*. 1885. aastal olid pooled nimedest võõrapäraseid, näiteks *Ida*, *Pauline*, *Emilie* ja *Kristina*, kuid kõige populaarsem oli endiselt laennimi (*Miili*). 1890. aastal olid eelistatute seas ülekaalus võõrapäraseid nimesid.

Hussar (2014: 71) on leidnud, et Tartumaa eesnimekasutus oli uuendusmeelne ning seda tõestavad ka Kodavere kihelkonna andmed. Kuigi laennimede taandumine oli Lüganusel

aeglasem, siis võib kihelkonda siiski uuendustele avatuks pidada, sest rohkema kui kahe eesnime panemine oli seal sajandi lõpus tavapärane. Viimast kinnitab ka Hussari (2014: 66) märged Virumaa uuendusmeelsuse kohta.

KOKKUVÕTE

Bakalaureusetöös uurisin 19. sajandi eesnimemuutusi Kodavere ja Lüganuse kihelkonna näitel. 19. sajandi eesnimesid ja nende muutumist on ka varem käsitletud ning siinne uurimus on eelmisi töid täiendav ja Annika Hussari poolt välja pakutud 19. sajandi eesnimemuutuste teooriat kinnitav.

Töö kuulub sotsionomastika uurimisvaldkonda, milles käsitletakse teaduslikult nimede püsimist, muutumist, vahetumist ja kadumist. Bakalaureusetöö andmed ehk eesnimed pärinevad Kodavere ja Lüganuse EELK Luteri koguduste 19. sajandi sünnimeetrikatest. 1835., 1840., 1865., 1870., 1885. ja 1890. aastal pandud eesnimede seast leidsin eri nimede arvu, kahe või enama nime saanute osakaalu, ristivanema ja vanema nime eeskujul nime saanute osakaalu ning nii poiste kui ka tüdrukute eelisinimed.

Selgus, et Kodaveres ega Lüganusel ei toimunud 19. sajandi vältel eri poisinimede arvus muutusi. Kodaveres polnud muutust märgata ka tüdrukunimede hulgas, kuid Lüganuse tüdrukunimed rohkem kui kahekordistusid 20 aastaga. Kahe või enama nime osakaal oli 1835. aastal mõlemas kihelkonnas alla viie protsendi, kuid sajandi lõpuks see pea kümnekordistus. Võrreldes poistega anti Kodaveres alati tüdrukutele rohkem kahte nime. Lüganusel muutus tüdrukutele mitme nime panek võrreldes poistega populaarsemaks 1885. aastal.

Kodaveres oli vaderi järgi nime andmine 19. sajandi alguses populaarsem kui Lüganusel: neis kihelkondades pandi nimi ristivanema järgi vastavalt ligi pooltele lastele ning veerandile lastest. Sajandi vältel langes vaderi järgi nime saanute arv ning 1890. aastal sai Kodaveres ristivanema nime eeskujul nime kümnendik lastest ning Lüganusel vähem kui 1% lastest. Vanema järgi nime andmine oli mõlemas kihelkonnas harv, võib öelda, et juhuslik. Sünnimeetrika on ka selline allikaliik, mis ei võimalda kõiki võimalikke nime andmise motiive näha, erinevalt nime valimisest vaderi järgi.

1830. aastatel olid nii Kodavere kui ka Lüganuse eelisinimede seas laennimed, nagu *Jaan*, *Juhhan*, *Karel*, *Mihkel*, *Marri*, *Leno* ~ *Lena*, *Kaddri* ja *Liso*, ning üksikud võõrapäraseid nimesid, näiteks *Jakob* ~ *Jacob*, *Katharina* ja *Maria*. 1860. aastatel eelistati Kodavere

poisinimede seas nii laennimesid kui ka võõrapäraseid nimesid, nagu *Johann* ja *Julius*; Kodavere tüdrukunimede seas laennimesid ning nii Lüganuse poisi- kui ka tüdrukunimede hulgas laennimesid, vaid paar nime olid võõrapäraseid, näiteks *Aleksandr* ja *Anna*. 1880. aastatel olid mõlemas kihelkonnas populaarsed uued võõrnimed, nagu *August*, *Eduard*, *Rudolph* ~ *Rudolf*, *Ida*, *Olga* ja *Pauline*, mille seas oli ka vähesel määral laennimesid, nagu *Kaarel* ja *Miili*, ning poiste puhul ka varem kasutusel olnud võõrapäraseid nimesid, näiteks *Johannes* ja *Alexander* ~ *Aleksander*.

Kodaveres oli 1835. aastal poiste tippnimeks *Karel* ja tüdrukute omaks *Marri*. 1840. aastal oli poisinimede seas kaks kõige populaarsemat nime (*Karel* ja *Kustaw*) ja tüdrukute tippnimi oli *Mina*. Lüganusel oli samadel aastatel kõige eelistatum poisinimi *Jaan*. 1835. aasta Lüganuse populaarseim tüdrukunimi oli *Liso* ning 1840. aastal oli tippnimeks *Marri*. 1865. aastal oli Kodavere poiste tippnimi *Josep*, 1870. aastal *Willem*, tüdrukunimede seas mõlemal aastal *Lisa*. Lüganusel oli mõlemal aastal populaarseim nimi *Juhan* ja tüdrukute seas 1865. aastal *Miina* ning 1870. aastal *Mari*. Kodavere poiste tippnimi oli 1885. ja 1890. aastal *August*, tüdrukutel *I(i)da* ning Lüganusel mõlemal aastal *Johannes* ja tüdrukunimedest 1885. aastal *Miili* ning 1890. aastal *Ida*.

Poiste ja tüdrukute eesnimemuutuste erinevused ilmnevad Lüganuse kihelkonnas: eri poisinimede hulk sajandi jooksul ei muutunud, kuid eri tüdrukunimede hulk rohkem kui kahekordistus. Kui sajandi vältel oli nii Kodaveres kui ka Lüganusel mitme nime andmine alla kümne protsendi, siis viimasel kahel analüüsitud aastal tõusis tüdrukutele kahe või rohkema nime andmine oluliselt, poistele tõusis samuti, kuid veidi väiksemal määral. Kodaveres jõudsid võõrapäraseid poisinimed kiiremini eelisnimede hulka võrreldes võõrapärase tüdrukunimedega.

Kodavere ja Lüganuse kihelkonna 19. sajandi eesnimedes ja nende muutustes esines sarnasusi: eri poisinimede hulk püsis stabiilsena, kahe või enama nime osakaalus eri aastatel polnud olulisi erinevusi, vanema järgi said nime üksikud lapsed, umbes pooled poiste eelisnimedest kattusid sajandi esimeses pooles ja sama paljud tüdrukunimed kattusid 1840., 1865. ja 1870. aastal; 1885. aastal oli ühiseid nimesid üle 50%.

19. sajandil oli Kodavere ja Lüganuse kihelkonna eesnimedes ja nende muutustes ka erinevusi: erinevalt Kodaverest suurenes 19. sajandi jooksul eri tüdrukunimede hulk Lüganusel märgatavalt; Kodaveres anti alati tüdrukutele rohkem mitut nime võrreldes poistega, kuid Lüganusel toimus muutus tüdrukunimede kasuks alles 1885. aastal; Kodaveres oli kogu sajandi vältel vaderi järgi nimetamine populaarsem kui Lüganusel; 1885. aastal oli ühiseid poiste eelismimesid vaid kaks ning paljudel aastatel oli kattuvaid nimesid alla poole.

Eelnevat kokku võttes osutusid tõseks hüpoteesid selle kohta, et 19. sajandil toimus muutusi nii eelismimede hulgas kui ka mitmiknimede andmise sageduses, Kodavere ja Lüganuse kihelkonna 19. sajandi eesnimemoes on sarnasusi eelismimede, mitmiknimede ning vanemate järgi nimetamises, Kodaveres oli 1885. aastaks vähenenud vaderi järgi nime saamine 10%ni, vanemate eesnimede järgi anti lastele nimesid harva. Osaliselt tõseks osutus hüpotees Kodaveres umbes 50%ni ulatuvast osakaalust vaderi järgi nimetamisel 1835. ja 1840. aastal ning 1885. aastal selle osakaalu vähenemisest 10%ni. Vääraks osutusid hüpoteesid vaderite järgi nimetamise sarnasusest mõlemas kihelkonnas, Lüganusel ligi 50% lastele vaderi järgi nime andmine 1835. ja 1840. aastal ja samas kihelkonnas 10% lastele ristivanema nime eeskujul nime andmine 1890. aastal.

KIRJANDUS

Ainiala, Terhi 2008. Socio-onomastics. – Handbook of Pragmatics. Eds. Jan-Ola Östman, Jef Verschueren. Amsterdam & Philadelphia, PA: John Benjamins Publishing Company, 1–18.

Ainiala, Terhi, Minna Saarelma, Paula Sjöblom 2012. Names in focus: An Introduction to Finnish Onomastics. Transl. by Leonard Pearl. Helsinki: Finnish Literature Society.

Ainiala, Terhi 2016. Names in Society. – The Oxford Handbook of Names and Naming. Ed. Carole Hough. Oxford: University Press, 371–381.

EKK = Ereht, Mati, Tiiu Ereht, Kristiina Ross 2007. Eesti keele käsiraamat. Kolmas, täiendatud trükk. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus.

Hussar, Annika 2009. Changes in Naming Patterns in 19th Century Estonia. Discarding the Names of Parents and Godparents. – Names in Multilingual, Multi-Cultural and Multi-Ethnic Contact: Proceedings of the 23rd International Congress of Onomastic Sciences. August 17-22. York University, Toronto, Canada. Ed. Wolfgang Ahrens, Sheila Embleton, André Lapierre. Toronto, Canada: York University, 519–525; https://yorkspace.library.yorku.ca/xmlui/bitstream/handle/10315/3988/icos23_519.pdf?sequence=1&isAllowed=y. Vaadatud 28.05.2019.

Hussar, Annika 2011. Muutused eesnimekasutuses XIX sajandil Martna ja Palamuse näitel. Emakeele Seltsi aastaraamat 57. Toim. Mati Ereht. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus, 35–59; http://kirj.ee/public/ESA/2011/esa_57-2011-35-59.pdf. Vaadatud 28.05.2019.

Hussar, Annika 2014. Eestlaste eesnimed 1900. aastal. – Emakeele Seltsi aastaraamat 60. Toim. Mati Ereht. Tallinn: Eesti Teaduste Akadeemia Kirjastus, 51–73; http://www.kirj.ee/public/ESA/2014/esa_60_2014_51-73.pdf. Vaadatud 28.05.2019.

- Kiviniemi, Eero 2006.** Suomalaisten etunimet. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura.
- Leibring, Katharina 2016.** Given Names in European Naming Systems. – The Oxford Handbook of Names and Naming. Ed. Carole Hough. Oxford: University Press, 199–213.
- Must, Aadu 2000.** Eestlaste perekonnaloo allikad. Tartu: Kleio.
- Prillop, Külli 2009.** Järgsilpide *o* ja *u* varieerumine ning traditsioonid vanas kirjakeeles. – Keel ja Kirjandus, 8-9, 595–607; <https://keeljakirjandus.eki.ee/595-607.pdf>. Vaadatud 28.05.2019.
- Pärsik, Liisi, Taavi Pae 2011.** Eesnimede piirkondlikud erinevused Eestis 1840. aastal. – Akadeemia 3, 511–536; http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/39456/parsik_ma_2012.pdf. Vaadatud 28.05.2019.
- Pärsik, Liisi 2012.** Eestlaste eesnimede ajalis-ruumilised muutused 19. sajandi II poolel. Magistritöö. Käsikiri Tartu Ülikooli geograafia osakonnas; http://dspace.ut.ee/bitstream/handle/10062/39456/parsik_ma_2012.pdf. Vaadatud 28.05.2019.
- Rajandi, Edgar 1966.** Raamat nimedest. Tallinn: Eesti Raamat.
- Roos, Eduard 1962.** Eesti eesnimede ajaloost XIX ja XX sajandi vahetusel. – Keel ja Kirjandus 7, 412–421; <https://www.digar.ee/arhiiv/nlib-digar:193317>. Vaadatud 28.05.2019.
- Vandebosch, Heidi 1998.** The Influence of Media on Given Names. – A Journal of Onomastics, 46, 243–262; https://www.tandfonline.com/doi/pdf/10.1179/nam.1998.46.4.243?casa_token=GflyaaT9P_IAAAAA:RyCjj5ENMNScsQvU_SjN-TV2RHYFxf8CJaAy114ta4j2MbDs4DIjCFwQejBU_d0PcedejUphHCvw. Vaadatud 28.05.2019.

CHANGES IN GIVEN NAMES IN THE 19TH CENTURY ON THE BASIS OF LÜGANUSE AND KODAVERE PARISH. SUMMARY.

This thesis belongs to the field of socio-onomastics that researches remaining, changing, and disappearing of names. The data is taken from the materials of the Lutheran congregations of Kodavere (in Eastern Estonia) and Lügänuuse (in North-Eastern Estonia). I collected all the given names from the years 1835, 1840, 1865, 1870, 1885 and 1890. Amongst them I looked at the number of varying names in each year, percentage of children who received multiple names, percentage of children who were given a name following the example of their godparent and parent, and the popular names in boys and girls.

The number of various girls' names in Lügänuuse changed greatly during the 19th century. Compared to the first part of 19th century the number more than doubled. In addition, for both sexes there was a great increase in the percentage of multiple names given, in 1835 it was less than 5% and in 1890 the percentage was almost ten times higher in both parishes.

In the first half of the 19th century naming after a godparent was more popular in Kodavere, where around half of the children received their godparent's name, while in Lügänuuse it was around one-fourth of the children. By the end of the 19th century, the proportion had dropped to 10% in Kodavere and to less than 1% in Lügänuuse. In the 19th century, naming after a parent was a rare case in both parishes.

In 1830s, both in Kodavere and in Lügänuuse, adapted names like *Jaan* and *Marri* were popular. In 1860s, in Kodavere adapted names and foreign names such as *Johann* were preferred among boys, among girls adapted names were preferred. In Lügänuuse adapted names were popular both among boys and girls. In 1880s, new foreign names like *August* and *Ida* were preferred in both parishes, only some adapted names were still among popular ones.

Some of the similarities between the two parishes in 19th century name changes were, that the number of boys' names remained stable. Furthermore, during the 19th century, the number of multiple given names changed with almost the same pace. In addition, in the first half of the century, around half of the boys' names and in four different years during the research period, about half of the girls' names were in common.

Some of the differences the parishes had were that in Kodavere the girls were given more multiple names than the boys but in Lügänuše the same tendency started later, in 1885. During the whole century, naming after a godparent was more popular in Kodavere than in Lügänuše.

Lihtlitsents lõputöö reprodutseerimiseks ja üldsusele kättesaadavaks tegemiseks

Mina, Anna Edela,

1. annan Tartu Ülikoolile tasuta loa (lihtlitsentsi) minu loodud teose „19. sajandi eesnimemuutused Kodavere ja Lüganuse kihelkonna näitel“, mille juhendaja on Mariko Faster,

reprodutseerimiseks eesmärgiga seda säilitada, sealhulgas lisada digitaalarhiivi DSpace kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

2. Annan Tartu Ülikoolile loa teha punktis 1 nimetatud teos üldsusele kättesaadavaks Tartu Ülikooli veebikeskkonna, sealhulgas digitaalarhiivi DSpace kaudu Creative Commons'i litsentsiga CC BY NC ND 3.0, mis lubab autorile viidates teost reprodutseerida, levitada ja üldsusele suunata ning keelab luua tuletatud teost ja kasutada teost ärieesmärgil, kuni autoriõiguse kehtivuse lõppemiseni.

3. Olen teadlik, et punktides 1 ja 2 nimetatud õigused jäävad alles ka autorile.

4. Kinnitan, et lihtlitsentsi andmisega ei riku ma teiste isikute intellektuaalomandi ega isikuandmete kaitse õigusaktidest tulenevaid õigusi.

Anna Edela

28.05.2019